

> RETOURADRES Postbus 1992, 6201 BZ Maastricht

BEZOEKADRES
Mosae Forum 10
6211 DW Maastricht

Aan de dames en heren,
leden van de gemeenteraad

POSTADRES
Postbus 1992
6201 BZ Maastricht

ONDERWERP	DATUM	BIJLAGEN
bestrijden seksuele (straat-) intimidatie	24 april 2020 Verzonden: 24-04-2020	2
BEHANDELD DOOR	TELEFOONNUMMER	ONZE REFERENTIE
HAP (Huub) Kerstens	043 350 3108	2020.10277
E-MAILADRES	FAXNUMMER	UW REFERENTIE
Huub.Kerstens@maastricht.nl	043 - 350 4141	--

Geachte raadsleden,

Op 3 oktober 2017 werd door de raad een motie aangenomen waarin het college werd opgeroepen om extra aandacht te besteden aan het bestrijden en voorkomen van seksuele intimidatie en werd het college verzocht:

- Om in samenwerking met de betrokken ketenpartners de regie te nemen om beleid rondom vormen van ongewenst (seksueel) gedrag gestalte te geven
- Om te onderzoeken of strafbaarstelling, zoals in o.a. Amsterdam en Rotterdam wordt gehanteerd ook in Maastricht ingevoerd kan worden.

Sinds deze motie is veel gebeurd op dit gebied en in deze raadsinformatiebrief willen we u informeren over de stand van zaken.

In 2018 is gestart met het formeren van een werkgroep van betrokken ketenpartners om gezamenlijk te onderzoeken welke acties ondernomen worden en nog ondernomen kunnen worden om seksuele intimidatie tegen te gaan.

De deelnemers aan de werkgroep zijn:

- GGD Zuid-Limburg,
- Mondriaan Maastricht-Heuvelland,
- Trajekt,
- Centrum Seksueel Geweld Limburg,
- Consent Matters en
- Rutgers (Rutgersstichting).
- Vanuit de gemeente nemen medewerkers vanuit communicatie, zorg en veiligheid, publieke gezondheid en geweld hoort nergens thuis, deelgenomen.

Deze samenwerking heeft in 2019 geleid tot een grotere samenwerking en afstemming tussen de deelnemende partners hetgeen geleid heeft tot een meer samenhangende signalering en aanpak van problematiek binnen de eigen organisaties en doelstellingen.

Ook is aan Mondriaan de opdracht gegeven een RAR-onderzoek uit te voeren naar seksuele (straat-)intimidatie in het uitgaansleven in Maastricht. Het rapport naar aanleiding van dit onderzoek is eind 2019 beschikbaar gekomen. Een afschrift van het rapport is als bijlage toegevoegd (bijlage 1)

Tevens is vanuit de werkgroep een voorlichtings- en bewustwordingscampagne uitgevoerd. De campagne "Ben je OK?" is uitgevoerd tijdens de INKOM en bestond uit een flyers- en

DATUM
24 april 2020

postercampagne, zgn. toiletreclame, Facebook en Instagram. De campagne was vooral gericht op bewustwording van zowel potentiële slachtoffers, daders als omstanders. De Facebook en Instagram campagne is gemonitord en daaruit blijkt dat in totaal 38.000 personen bereikt zijn waarbij de piek lag in de leeftijdscategorie jongeren 18-24 jaar (25.000). Opvallend is dat er meer mannen dan vrouwen op de links geklikt hebben en zich dus blijkbaar aangesproken hebben gevoeld. Wat ze er inhoudelijk van vonden is niet bekend, dat zou verder onderzoek vragen. In het najaar 2019 is de “Ben je OK?” campagne herhaald rond de feestdagen en de jaarwisseling m.u.v. de Facebook en Instagram onderdelen.

Voor de periode 2020-2023 is, samen met de ketenpartners, een plan van aanpak opgesteld om het tegengaan van seksuele intimidatie verder vorm te geven. Voor het plan van aanpak heeft het rapport n.a.v. het RAR-onderzoek dat eind 2019 door Mondriaan is opgeleverd, als basis gediend. Het plan van aanpak is als bijlage toegevoegd (bijlage 2).

Voor periode 2020-2021 willen we de volgende doelstellingen geformuleerd:

- Reduceren risico's; veilig uitgaan voor iedereen: Uit onderzoeken komt naar voren dat alcoholgebruik naast sociaaleconomische positie/ cultuur een van de grootste risicofactoren is. Inzet op vergroten alcoholpreventie en ook ander middelengebruik is daarom onderdeel van het project. Dat sluit aan bij het handavings- en preventieprotocol Alcohol 2021-2024 Zuid-Limburg (ogv Drank- en Horecawet) waar momenteel aan gewerkt wordt, het Nationaal Preventieakkoord en landelijke campagnes als Ikpas.nl en NIX18.
- Empowerment: Ben jij OK? campagnes. Werken aan normbesef en bewustwording. Periodiek campagnes gericht op bewustwording van zowel omstanders, slachtoffers als potentiële daders, uitvoeren. B.v. campagnes als Ben jij OK? maar ook andere vormen van publieksbenadering. Zo gaan we o.a. 3 maal per jaar de campagne 'Ben je OK?' uitvoeren.
- Samen sterk: Ketenpartners voor een duurzaam resultaat en de optimale route naar hulp. Er worden afspraken gemaakt over de samenwerking, aansturing en de uitbreiding van de werkgroep met partners uit bv. onderwijs en sport.
- Peersupport: Wat vinden wij ok? Community's aan zet voor een gezonde norm. Om te komen tot een mentaliteitsverandering te kunnen komen zal er van gedachten gewisseld moeten worden, moeten gesprekken op gang komen en mening en standpunten worden gedeeld. We gaan dus in gesprek met studentenorganisaties, studiegroepen, mentoren binnen de MU en Hogeschool
- Educatie: Op tijd aan de slag met seksuele & relationele vorming, diversiteit en consent. We gaan b.v. onderzoeken in hoeverre binnen de bestaande leerprogramma's, bv de voorlichting die vanuit de GGD op PO en VO gegeven wordt, aandacht is voor seksueel grensoverschrijdend gedrag c.q. ruimte daarvoor gevonden kan worden.
- Communicatie: Consent, hoe bespreek ik dat? Tools voor iedereen. Communicatie is een sterk medium om te komen tot gedragsverandering. Dat vraagt een intensieve, herhaalde communicatie op verschillende momenten en via verschillende media. Dat betekent b.v. brede communicatie vanuit een brede mediamix die steeds in dezelfde of herkenbare vorm terugkomt.
- Training: Skilled professionals die het taboe durven doorbreken. Training van horecapersoneel is uiteraard de verantwoordelijkheid van de ondernemer. Training m.b.t. onacceptabel gedrag en seksueel geweld vindt plaats maar dat is nog geenszins de norm. Dat zou wel zo moeten zijn. Daarom willen we binnen het project een trainingsaanbod doen en zoeken naar mogelijkheden om een certificering of publiciteit aan die uitgaansgelegenheden te geven die bereid zijn hieraan mee te doen.

De concrete invulling, voor zover niet al lopende, wordt zo spoedig mogelijk verder uitgewerkt.

DATUM
24 april 2020

Voor de uitvoering van het plan van aanpak is subsidie aangevraagd bij het ministerie van OCW in het kader van het programma Veilige Steden. Het ministerie heeft ingestemd met het plan en een subsidie verleend van € 30.000,- per jaar gedurende de periode 2020-2023 (3 jaren). Ook met de provincie Limburg wordt bekeken of zij ondersteuning kunnen bieden waarbij het huidige plan en de opgedane ervaringen opgeplust zouden kunnen worden tot of een regionale aanpak of een naar andere gemeenten overdraagbaar plan van aanpak.

De mate en voortvarendheid waarmee uitwerking aan het plan en bovenstaande doelstellingen gegeven kan worden, is mede afhankelijk van de beschikbare financiële middelen waaronder bijdragen van OCW en van de provincie Limburg.

In het eerste kwartaal 2021 zal ik u opnieuw berichten over de stand van zaken..

Hoogachtend,

Mara de Graaf,
Wethouder Zorg, Welzijn, Gezondheid en Diversiteit

Seksuele intimidatie in het uitgaansleven van Maastricht
Rapid Assessment and Response

BIJLAGE 1

Seksuele intimidatie in het uitgaansleven van Maastricht

September 2019

Roos Hijdra, Gerald Adriana & Pauline Heuperman

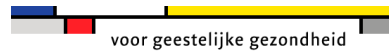
Preventie Mondriaan

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van:

afdeling Welzijn en Zorg, gemeente Maastricht

Mondriaan

Voorwoord

Voor u ligt het rapport dat het resultaat vormt van een RAR-onderzoek dat wij hebben uitgevoerd naar seksuele intimidatie in het uitgaansleven van Maastricht. Van april tot en met september 2019 heeft het driekoppige onderzoeksteam bestaande uit Pauline Heuperman, Gerald Adriana (preventiemedewerkers Mondriaan) en Roos Hijdra (Bachelor of Science European Public Health) in korte tijd een beeld proberen te schetsen van hoe het er anno 2019 voor staat in het uitgaansleven van Maastricht wanneer we kijken naar seksuele intimidatie.

Een RAR is alleen succesvol met de hulp van de betrokkenen in het veld. We willen hier dan ook alle respondenten bedanken die hebben meegewerkt aan dit onderzoek.

Naast alle professionals die vanuit een grote betrokkenheid en motivatie naar verbetering van de huidige situatie ruim de tijd voor ons hebben genomen, willen we expliciet de jongeren bedanken met wie wij hebben gesproken over hun ervaringen met betrekking tot seksuele intimidatie in het uitgaansleven van Maastricht. We hebben veel openheid mogen ervaren, ook wanneer niet alles even makkelijk was om te bespreken. Dankzij jullie hebben wij een beeldend rapport kunnen schrijven en inzicht gekregen in hoe actueel en kwetsbaar het gesprek over seksuele intimidatie onder onze jongeren en jongvolwassenen is.

Ook alle jongeren, vrijwilligers en professionals die tijd voor ons hebben gemaakt om mee te denken in de focusgroepen. Jullie bijdrage is zeer waardevol geweest!

En tenslotte een woord van dank aan alle experts die gedurende dit half jaar hebben meegelezen, interessante artikelen hebben aangedragen en meegedacht.

Namens het onderzoeksteam,

Roos Hijdra

Gerald Adriana

Pauline Heuperman

Samenvatting

Achtergrond: In de Maastrichtse gemeenteraadsvergadering van 3 oktober 2017 is naar aanleiding van een brief van studenteninitiatief *Consent Matters* een motie aangenomen waarin de raad oproept om in samenwerking met de betrokken ketenpartners de regie te nemen om beleid rondom vormen van ongewenst (seksueel) gedrag gestalte te geven, waarbij Mondriaan Preventie in navolging van eerder gedaan onderzoek opdracht kreeg tot kwalitatief onderzoek naar seksuele intimidatie in het uitgaansleven van Maastricht.

Doelstelling: Preventie Mondriaan zal over de periode van 6 maanden (april 2019 tot en met september 2019) een Rapid Assessment and Response (RAR) uitvoeren onder het uitgaanspubliek van Maastricht en betrokken organisaties / netwerk om zodoende de omvang van het probleem – seksuele intimidatie – inzichtelijk te maken, mogelijkheden te verkennen en draagvlak te creëren voor een preventieve aanpak.

Methodiek: De RAR is ontwikkeld om snel een beeld op te leveren van een gezondheidsprobleem en van de interventiemogelijkheden in de lokale situatie. De belangrijkste elementen van een RAR methode zijn triangulatie en het trechteren van informatie uitgevoerd in vijf fases.

Resultaten: Van de vrouwelijke respondenten uit de gestructureerde interviewfase heeft 67,2% te maken gehad met seksuele intimidatie. Voor mannen was dit 18,2%. Volgens respondenten is het van uiterst belang om door middel van inzet op educatie, empowerment van de doelgroep, het ombuigen van de bestaande alcoholnorm en het vergroten van de veiligheid in community's de kwetsbaarheid van de doelgroep en daarmee het risico op slachtoffer worden of dader zijn van seksuele intimidatie in het uitgaansleven van Maastricht te verminderen.

Het is volgens hen nodig om de toegankelijkheid naar hulp bij seksuele intimidatie te vergroten door gebruik te maken van de expertise van ketenpartners waar veel bereidheid ligt tot samenwerking, het fine tunen van vaardigheden in trainingen voor het netwerk van de jongeren zoals docenten en vertrouwenspersonen, bijstander campagnes uit te zetten onder voorwaarde van voldoende investering in een integrale aanpak en aandacht te hebben voor de door respondenten als onveilig gemarkeerde locaties in de stad.

Inzet op bovengenoemde heeft volgens respondenten weinig zin wanneer er geen bekrachtiging van maatregelen plaatsvindt door middel van ondersteunend beleid en handhaving in het alcoholbeleid, op veiligheid binnen community's en in de aanpak van victim blaming.

Inhoudsopgave

1 Inleiding	<i>pagina 06</i>
1.1 Aanleiding	06
1.2 Seksuele intimidatie en de negatieve effecten	06
1.3 Seksuele intimidatie in het uitgaansleven van Maastricht: wat is er al bekend?	08
2 Onderzoek	<i>pagina 10</i>
2.1 Korte inleiding op de RAR	10
2.2 Doelstelling en vraagstellingen	11
2.3 Gebruikte methoden, analyse en ethische beschouwingen	11
3 Resultaten	<i>pagina 15</i>
3.1 Resultaten vragenlijst	15
3.2 In gesprek met uitgaande jongeren	16
3.3 In gesprek met de professional	22
4 Conclusies	<i>pagina 27</i>
4.1 Conclusies Voorlichting	27
4.2 Conclusies Voorzieningen	29
4.3 Conclusies Voorschriften	31
5 Aanbevelingen	<i>pagina 33</i>
5.1 Missie en doelstellingen	33
5.2 RESPECT framework	34
6 Bijlagen en literatuurlijst	<i>pagina 35</i>
6.1 Vragenlijst gestructureerde interviews	36
6.2 Samenvatting resultaten vragenlijst gestructureerde interviews	39
6.3 World Health Organisation: ecologisch kader	40
6.4 Literatuurstudie: relatie alcohol en seksuele intimidatie	41
6.5 Literatuurlijst	46

1 Inleiding

In 2017 ontstond in de Verenigde Staten de #MeToo movement op sociale media. Deze beweging bracht seksuele intimidatie in de schijnwerpers en miljoenen mensen participeerden wereldwijd door het delen van hun eigen ervaringen met seksuele intimidatie (Morrison-Beedy & Grove, 2018). Ook in Nederland kreeg de beweging veel (media) aandacht en schreef de minister van Justitie en Veiligheid een brief aan de tweede kamer (2017) waarin hij het belang van normbesef, bewustwording en elkaar aanspreken op ongewenst seksueel gedrag benadrukt.

1.1 Aanleiding

In de Maastrichtse gemeenteraadsvergadering van 3 oktober 2017 is een motie aangenomen waarin de raad oproept om in samenwerking met de betrokken ketenpartners de regie te nemen om beleid rondom vormen van ongewenst (seksueel) gedrag gestalte te geven en om te onderzoeken of strafbaarstelling, zoals in onder andere Amsterdam en Rotterdam wordt gehanteerd ook in Maastricht ingevoerd kan worden.

Aanleiding voor deze motie was een brief van studenteninitiatief Consent Matters. In de loop van één maand hadden zij via hun Facebookpagina 60 anonieme verhalen over seksuele intimidatie in Maastricht ontvangen van medestudenten. Deze verhalen varieerden van seksueel getinte opmerkingen, ongewenste betasting (*groping*), het zonder toestemming of medeweten toedienen van drugs aan het drankje van het slachtoffer (*drink spiking*), tot aan achtervolgingen en seksueel geweld. De ontvangen verhalen waren vooral afkomstig van vrouwen die het slachtoffer waren geworden van seksuele intimidatie welke had plaatsgevonden in het nachtleven van Maastricht (Kok, 2018). Omdat het uitgaansleven veelal de setting van de seksuele intimidatie is, en de combinatie met drogeren van de slachtoffers vaak genoemd wordt, is Mondriaan Preventie vanuit haar expertise op genotmiddelen en het uitgaansleven betrokken geraakt in het zoeken naar een passende aanpak op preventief vlak.

1.2 Seksuele intimidatie en de negatieve effecten

Seksuele intimidatie definiëren binnen één definitie is lastig, omdat iedereen het anders ervaart. In dit onderzoek zullen we daarom de definitie volgens de World Health Organisation (WHO) gebruiken. Zij definiëren seksuele intimidatie als:

“Elke seksuele daad, poging tot het verkrijgen van een seksuele daad, ongewenste seksuele opmerkingen of avances, of handelingen die gericht zijn tegen de seksualiteit van een persoon met behulp van dwang, door een persoon, ongeacht zijn relatie met het slachtoffer, in elke omgeving, met inbegrip van maar niet beperkt tot thuis en op het werk” (WHO, 2012).

Binnen de definitie van seksuele intimidatie kunnen verschillende niveaus in ernst en vormen van seksuele intimidatie worden vastgesteld. Verbale seksuele intimidatie is de meest voorkomende vorm, ten tweede ongewenst seksueel aanraken, ten derde online seksuele intimidatie, in de vierde plaats ongewenst *flashen* (het tonen van delen van het lichaam op een manier die een seksuele lading heeft) en de minst voorkomende vorm is *aanranding* (iemand dwingen tot het plegen of ondergaan van een ontuchtige handeling). De verschillende niveaus kunnen worden gezien als een schaal, waarbij de meest extreme vormen van seksuele intimidatie het minst voorkomen, terwijl minder extreme vormen van seksuele intimidatie vaker voorkomen. Bovendien komt seksuele intimidatie het vaakst voor op openbare plaatsen, maar ook op werk, thuis en in het nachtleven. Aanranding, dat aan de ernstigste kant van de seksuele intimidatieschaal ligt, vindt meestal plaats op een privé-locatie (Stop Street Harassment, 2018).

Onderzoeksgegevens tonen aan dat seksuele intimidatie vaker voorkomt bij vrouwen dan bij mannen. Dit maakt seksuele intimidatie een van de weinige soorten misdrijven die een onevenredige impact hebben op vrouwen (Moes, van der Laken & Markidis, 2018); (WHO, 2010). De WHO schat dat ongeveer 1 op de 3 vrouwen wereldwijd te maken heeft met een vorm van seksuele intimidatie tijdens haar leven. In Europa is de prevalentie iets lager. Daar ondervindt 25,4% van de vrouwen een vorm van fysieke of seksuele intimidatie. In dit onderzoek ligt de nadruk op laatst genoemde. Uit recent onderzoek blijkt dat de prevalentie van seksuele intimidatie beduidend hoger is dan de geschatte aantallen van de WHO. Uit een grootschalig onderzoek in 10 Europese landen bleek dat 20 tot 52 procent van de vrouwen een vorm van seksuele intimidatie heeft ervaren. Voor mannen varieerde dit tussen 10 en 57 procent. De onderzoeksresultaten voor het begaan van de feiten verschillen aanzienlijk. Voor vrouwen ligt dit tussen de 3 en 15 procent en voor mannen tussen de 5 en 49 procent (Krahe et al, 2015).

De WHO heeft een uitgebreid informatieblad opgesteld waarin zij de negatieve gezondheidseffecten van seksuele intimidatie uitleggen (WHO, 2012). Er zijn meerdere mentale, gedrags- en sociale effecten na het ervaren van een vorm van seksuele intimidatie voor zowel vrouwen als mannen. Afhankelijk van de vorm (ernst en impact) van de seksuele intimidatie variëren de negatieve effecten van het vermijden van bepaalde locaties, veranderen van kledingstijl, gevoelens als schuld, schaamte, verdriet, angst en/of onveiligheid, slaapproblemen, een verstoord zelfbeeld, posttraumatische stressstoornis, depressie, vertonen van risicogedrag (onveilige seks, alcohol en/of drugs misbruik) tot een verdubbelde kans op depressie of alcoholmisbruik in vergelijking met vrouwen of mannen die geen seksuele intimidatie hebben meegemaakt.

1.3 Seksuele intimidatie in het uitgaansleven van Maastricht: wat is er al bekend?

In 2018 deed Maastricht University samen met de gemeente Maastricht onderzoek naar seksuele intimidatie op straat in Maastricht onder studenten van Maastricht University (Moes et al., 2018).

Uit het onderzoek bleek dat op de Markt, Brusselsestraat en het Vrijthof seksuele intimidatie het meest voorkomt. Dit zijn de plaatsen die universiteitsstudenten vaak bezoeken omdat er populaire uitgaansgelegenheden zoals bars, clubs en cafés zijn gevestigd. In de bars is de hoeveelheid seksuele intimidatie begaan door vrouwen echter beduidend hoger dan op andere locaties in Maastricht. Ook zijn er drie variabelen geïdentificeerd die de kans op seksuele straatintimidatie significant vergroten, namelijk of je een vrouw bent, of je een minderheid bent en wanneer je geen Nederlands spreekt.

Opvallend is dat vooral de bruggen over de Maas (Wilhelminabrug, Sint Servaasbrug, Hoge brug en de John F Kennedybrug) door vrouwen gemarkeerd zijn als plaatsen waar ze te maken krijgen met seksuele intimidatie. Dit is van cruciaal belang omdat deze bruggen onvermijdelijk zijn als je van het ene deel van de rivier naar de andere kant wilt gaan, omdat deze dwars door de stad loopt.

Het onderzoek richtte zich op (seksuele) straat intimidatie overdag en 's nachts. Seksuele intimidatie komt echter het vaakst 's nachts voor en het minst in de ochtend (Moes et al., 2018). Ervaringen met seksuele intimidatie beïnvloeden het gevoel van geborgenheid en veiligheid van de slachtoffers in een stad. In Maastricht staat het gevoel van veiligheid op een gemiddelde van 8,68 gedurende de dag. Er is een significant verschil met het gevoel van veiligheid 's nachts, dat slechts 6,49 bedraagt. Vooral 's nachts verschillen de cijfers tussen de respondenten. Dit kan te wijten zijn aan hogere percentages seksuele intimidatie 's nachts.

Ook blijkt dat studenten van de Universiteit Maastricht hun gedrag ná het meemaken van seksuele intimidatie hebben aangepast. Meer dan 15% van de studenten loopt 's nachts niet meer alleen en andere studenten geven aan voortaan de fiets te nemen in plaats van te voet te gaan. Vaak informeren studenten hun vriend of vriendin wanneer zij naar huis gaan en spreken ze af dat ze hen binnen een bepaalde tijd een app bericht zullen sturen om aan te geven dat ze veilig thuis zijn aangekomen. Andere studenten vermijden bepaalde plaatsen of nemen nu andere routes. Al deze voorbeelden laten zien dat de ervaren seksuele intimidatie het gedrag en daarmee het leven van de slachtoffers aanzienlijk heeft veranderd (Moes et al., 2018).

Bovengenoemd onderzoek had enkel betrekking op de studentenpopulatie van Maastricht.

Kijkend naar de gehele jongeren populatie (tot 25 jaar) in Zuid Limburg en seksuele gezondheid blijkt uit onderzoek van de GGD dat jongeren in Zuid-Limburg gemiddeld eerder seksueel actief zijn dan hun leeftijdgenoten in de rest van Nederland. Ze gebruiken minder vaak een condoom en lopen meer risico op het krijgen van soa. Ook het aantal tienerzwangerschappen ligt in deze regio relatief hoog.

Bovendien hebben veel jongeren in deze regio te maken met enige vorm van seksueel geweld (aanranding, verkrachting). De GGD stelt dat het over het algemeen niet zo goed is gesteld met de seksuele gezondheid van de jeugd in Zuid Limburg (GGD Zuid Limburg, 2012).

Uit de Thermometer 2018, Seksuele Gezondheid Jongeren Limburg blijkt dat de helft van de meisjes en 1 op de 5 jongens een ongewilde seksuele ervaring heeft. De ongewilde seksuele ervaring die meisjes het meest meemaken is het ongewild aanraken van borsten, billen of geslachtsdelen. Bij jongens komt het ongewild zoenen het meest voor (Centrum voor Seksuele Gezondheid Limburg, 2019).

Ook het Centrum voor Seksueel Geweld (CSG) benoemd opvallende cijfers in haar jaarverslag over 2018. Vergeleken met 2017 is het aantal acute slachtoffers landelijk (wanneer het seksueel geweld niet langer dan 7 dagen geleden is) met 48,8% gestegen in 2018. Toch schat het CSG in dat zij minder dan 10% van het jaarlijks aantal acute slachtoffers in Nederland zien. Jongeren in de leeftijd van 14 tot en met 25 jaar lopen een 4 maal grotere kans op het ervaren van seksueel geweld. Dit lijkt vooral op te treden in steden waar de jongerenpopulatie dichter is vanwege de aanwezigheid van hogescholen en Universiteit. Per 1 november 2018 is het Centrum voor Seksueel Geweld (CSG) verhuist van haar locatie in Roermond naar het Maastricht UMC+.

2 Onderzoek

Om tot een passende preventieve aanpak te komen is het goed om eerst de bestaande situatie, hiaten en draagvlak voor mogelijke oplossingen in kaart te brengen. In goed overleg met de gemeente is ervoor gekozen om in te zetten op kwalitatief onderzoek binnen het uitgaansleven van Maastricht in aanvulling op het eerder uitgevoerde kwantitatieve onderzoek naar seksuele straatintimidatie onder studenten in Maastricht door Moes et al. (2018).

2.1 Korte inleiding op de Rapid Assessment and Response

Om snel een beeld te krijgen van specifieke lokale problematiek schiet traditioneel wetenschappelijk onderzoek vaak tekort. De Rapid Assessment and Response (RAR) is ontwikkeld (door The centre for research on drugs and health behaviour van de Universiteit van Londen, WHO, 1998; Rhodes et al., 1999) om snel een beeld op te leveren van een gezondheidsprobleem; in dit geval seksuele intimidatie in het uitgaansleven van Maastricht en van de interventiemogelijkheden in de lokale situatie.

De belangrijkste elementen van een RAR methode zijn triangulatie en het trechteren van informatie uitgevoerd in vijf fases. Triangulatie houdt in dat zoveel mogelijk verschillende perspectieven of invalshoeken in het onderzoek worden meegenomen. Triangulatie van gegevens zorgt daarnaast voor het opbouwen van een netwerk en hopelijk op draagvlak voor de fase van response. Van belang is een goede balans te vinden tussen wat een realistische en effectieve interventie zou kunnen zijn op basis van het gedane onderzoek en wat de doelgroep zelf aan ideeën en behoeften genereren.

De vijf fases van een RAR zijn in deze volgorde:

- het onderzoeken van bestaande informatie;
- het uitvoeren van steekproeven en veldobservaties;
- semigestructureerde interviews;
- gestructureerde interviews;
- en tenslotte het voorleggen van de onderzoeksgegevens aan een focusgroep.

In deze opeenvolging van fases wordt de gevonden informatie na iedere fase getrechterd, waardoor naarmate het onderzoek vordert er steeds doelgerichter naar relevante informatie wordt gezocht.

Door aan het einde van het onderzoeksproces met het opgebouwde netwerk samen de resultaten na te lopen in een focusgroep wordt er ruimte gegeven voor een gedragen aanbeveling namens alle participanten richting de opdrachtgever.

2.2 Doelstelling en vraagstellingen

Preventie Mondriaan zal over de periode van 6 maanden (april 2019 tot en met september 2019) een RAR onderzoek uitvoeren onder het uitgaanspubliek van Maastricht en betrokken organisaties / netwerk om zodoende de omvang van het probleem – seksuele intimidatie – inzichtelijk te maken, mogelijkheden te verkennen en draagvlak te creëren voor een preventieve aanpak.

Vier onderzoeksvragen staan hierbij centraal:

Assessment

1. Wat is de aard en omvang van seksuele intimidatie in het uitgaansleven van Maastricht?
2. Welke determinanten spelen volgens uitgaande jongeren in Maastricht een rol bij seksuele intimidatie in het uitgaansleven van Maastricht?

Response

3. Welke aanpak van de problematiek ligt er al en wat zijn hiaten volgens betrokken professionals en vrijwilligers in het uitgaansleven van Maastricht
4. Welke preventieve interventies zijn effectief en hebben draagvlak onder de respondenten?

2.3 Gebruikte methoden, analyse en ethische beschouwingen

Hieronder per onderzoeksfase kort een overzicht om het onderzoeksproces inzichtelijk te maken.

Bestaande informatie

Literatuur onderzoek, de gebundelde ervaringsverhalen van Consent Matters en het eerder gedane kwantitatieve onderzoek (Moes et al., 2018) vormden de basis in deze eerste fase.

Steekproef en veldobservaties

Steekproeven zijn bedoeld om toegang te vinden tot relevante sleutelfiguren. De afdeling Preventie heeft al een groot netwerk opgebouwd waarin qua thema genotmiddelen, verslaving en geestelijke gezondheid veel overlap is richting seksualiteit en aanverwante thema's en daarmee voldoende toegang tot relevante sleutelfiguren. Veldobservaties in het uitgaansleven van Maastricht zijn zowel uitgevoerd door peer educators van Mondriaan als door het onderzoeksteam zelf. Tijdens deze fase zijn er korte gesprekken gevoerd met uitgaanders en professionals op straat (denk aan taxichauffeurs, security, horecapersoneel).

Semigestructureerde interviews

De interviews afgenomen in deze fase staan benoemd in tabel 1.

Tabel 1

Organisatie	Aantal respondenten
Consent Matters	4 respondenten
GGD Zuid Limburg	1 respondent
Zedenpolitie	1 respondent
Barvrijwilligers	7 respondenten
Security	3 respondenten
Studentenpsychologen Maastricht University	1 respondent
Studentenvertrouwenspersoon	1 respondent
@Ease	2 respondenten
Centrum voor Seksueel Geweld	1 respondent
Rutgers Stichting	1 respondent
Studenten campus coördinator	1 respondent
Block-Box projectgroep	1 respondent
Maastrichtse Jongerenraad	5 respondenten
Team Meidenwerk	2 respondenten
Stichting Trajekt	2 respondenten
SOwhAt?! projectgroep	4 respondenten
Code043	3 respondenten
COC, projectgroep diversiteitsmakers	1 respondent
Totaal	41 respondenten

Gestructureerde interviews

Om een volledig beeld te kunnen schetsen of ook jongeren die beginnen met uitgaan in Maastricht seksuele intimidatie ervaren, hebben wij deze doelgroep als uitgangspunt genomen in deze fase van de RAR. Aanleiding voor deze keuze is het onderzoek van Moes et al., 2018:

“In ons onderzoek zijn alleen studenten tussen de 18 en 30 jaar oud meegenomen die studeren op een hogeschool of universiteit en in Maastricht wonen. Om een duidelijker beeld te schetsen van de situatie in Maastricht moet er verder onderzoek gedaan worden naar alle leeftijden. Vooral jongeren zijn belangrijk om te onderzoeken. Zoals uitgelegd in het academisch onderzoek, (vooral) vrouwen beginnen seksuele straatintimidatie te ervaren vanaf de puberteit.”

Het is in een RAR gebruikelijk om de doelgroep in het veld te bevragen, ofwel in het uitgaansleven. We hebben voor deze RAR echter het netwerk van stichting Code043 benut.

Zij organiseren sinds 2015 de interactieve *Code Market* in de schoolkantines van alle Voortgezet Onderwijs locaties in Maastricht met als centrale thema ‘Veilig Uitgaan’. Voorlichting over seksualiteit speelt hierin een grote rol. De doelgroep bevindt zich tijdens de uitvoering van de *Code Market* niet in een vrije tijds setting en heeft daarom meer tijd beschikbaar voor het onderzoeksteam. Bovendien was de doelgroep niet onder invloed van alcohol of andere genotmiddelen en gaf dit een betere kans tot kwalitatief goede gesprekken en het serieus invullen van de vragenlijst. Zodoende zijn er met 100 jongeren in de leeftijd van 16 jaar en ouder gesprekken gevoerd en vragenlijsten afgenomen. De vragenlijsten hebben we uitgezet op het Porta Mosana college, VMBO Maastricht, het Terra Nigra en Sint Maartenscollege. De vragenlijst is met toestemming van de auteurs gebaseerd op een in Rotterdam opgestelde vragenlijst (Seidler, van den Heerik, van San, de Boom, & van Leeuwen, 2018) en een vragenlijst die in Duitsland (Krahé & Berger, 2013) is opgesteld. De vragenlijst bevat demografische vragen en vragen over ervaringen met seksuele intimidatie in het nachtleven van Maastricht. De vragenlijst kan worden onderverdeeld in verschillende concepten die hieronder in tabel 2 zijn weergegeven.

Tabel 2

Vraag	Concept
1 – 4	Demografisch
5 – 6	Deelname aan het uitgaansleven
7 – 10	Ervaringen met seksuele intimidatie
11	Definitie van seksuele intimidatie
12 – 14	Dader
15 – 16	Gevoel van veiligheid

Focusgroep

De focusgroep is in totaal vier maal uitgevoerd met in totaal 50 respondenten na afloop van fase 2, fase 3 en fase 4 twee keer. Dit is niet gebruikelijk. Normaal wordt er eenmaal een focusgroep georganiseerd na het doorlopen van alle bovengenoemde fases. Er is bewust voor gekozen dit op meerdere momenten te laten plaatsvinden in verschillende samenstellingen. Input op zoveel mogelijk momenten tijdens het trechteren van informatie na afsluiting van elke onderzoeksfase was zeer gewenst gezien de breedte van het onderwerp en de uitdaging om het concreet te houden. Ook zijn er meerdere malen, op initiatief van projectgroepen als: SOWhAt?!, Diversiteitsmakers en Block-Box, gesprekstafels georganiseerd met voor dit onderzoek bijzonder interessante deelnemers en werd er ruimte gegeven voor discussie over seksuele intimidatie in Maastricht.

Analyse

Een RAR onderzoek kenmerkt zich door het verzamelen van veel informatie in korte tijd. Voor het verwerken van de informatie werd gebruik gemaakt van rasters. In iedere fase van het onderzoek werd er een nieuw raster gebruikt waar per onderzoeksvraag relevante informatie werd geplaatst.

Ieder raster eindigde met een kolom ‘samenvatting’ en een kolom ‘hiaten’. Op deze manier kregen we snel een overzicht van de informatie en werd duidelijk met welke aandachtspunten we in een volgende fase extra rekening dienden te houden.

Ethische beschouwingen

Informed consent is een belangrijke voorwaarde van de toelaatbaarheid van wetenschappelijk onderzoek. De persoon die wordt gevraagd om mee te doen met het onderzoek moet op basis van voldoende informatie in volledige vrijheid kunnen kiezen voor deelname aan het onderzoek.

Informed consent omvat:

- kennis dat deelname vrijwillig is en dat zij zich op elk moment kunnen terugtrekken;
- gebruik van de informatie die voor het onderzoek is verkregen;
- kennis dat alleen het driekoppig onderzoeksteam toegang heeft tot hun persoonlijke informatie om de wetenschappelijke integriteit te waarborgen;
- bovendien zijn de gegevens anoniem verwerkt.

3 Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van het RAR onderzoek per paragraaf verder worden uitgewerkt. De onderzoeksvragen zoals eerder vermeld zijn hierbij leidend. Met als doel de eerste onderzoeksvraag rondom de aard en omvang van seksuele intimidatie onder ook de uitgaande scholieren van Maastricht te kunnen beantwoorden leest u nu eerst de resultaten van de vragenlijsten. De paragraaf hierop volgend gaat in op wat volgens jongeren (in de leeftijd van 16 tot en met 26 jaar woonachtig in Maastricht) risicofactoren zijn die aanleiding geven tot seksuele intimidatie. Vervolgens leest u hierop aanvullend de resultaten uit gesprekken met betrokken professionals.

3.1 Resultaten vragenlijst

Van de 100 respondenten van de vragenlijst waren er 67 vrouwelijk en 33 mannelijk. De leeftijd varieerde van 16 tot en met 19 jaar, waarbij de meerderheid (42%) 17 jaar oud was. Het opleidingsniveau was voornamelijk VWO (71%), maar ook HAVO leerlingen (27%) waren vertegenwoordigd. Slechts twee VMBO leerlingen namen deel. Het bespreekbaar maken van het thema bleek bij deze laatst genoemde een stuk lastiger, omdat het vaker als gênant werd ervaren om hierover te praten. Daarnaast is op het VMBO de groep 16> jarigen een stuk kleiner. Het overgrote deel van de respondentgroep was Nederlands (99%).

Deelname aan het nachtleven van Maastricht door deze scholieren verschilde sterk. De meerderheid van de scholieren (35%) neemt één tot twee keer per maand deel, 25% neemt 3-4 keer per maand deel en 22% slechts een paar keer per jaar. De andere scholieren nemen meerdere keren per week tot één keer per week deel aan het nachtleven van Maastricht.

Van de vrouwelijke respondenten heeft 67,2% te maken gehad met seksuele intimidatie. Voor mannen was dit 18,2%. Ook werd de respondenten gevraagd welke vormen (variërend van: het ontvangen van een compliment tot ongewenste seks) zij als seksuele intimidatie ervaren. Elke respondent beantwoordde de vraag anders, maar gemiddeld vinden de respondenten dat het ontvangen van een compliment, in de ogen worden gekeken, in persoonlijke ruimte worden benaderd (te dichtbij komen) en het visueel scannen van het lichaam geen seksuele intimidatie is. Een seksuele opmerking, ongewenste aanrakingen, een seksuele belediging, gevraagd worden om seks, ongewenst kussen, in een hoek gedreven worden en ongewenste seks beschouwen zij echter wel als seksuele intimidatie. Ongewenste seks en ongewenst aanraken werden het vaakst als seksuele intimidatie bestempeld.

Van de respondenten die seksuele intimidatie hebben ervaren, geeft 51% aan dat de dader deel uit maakte van een groep. Bij 87,2% is de dader iemand die ze nog nooit eerder hebben ontmoet. In 8,5% van de gevallen is de dader een vriend of kennis. In 4,3% van de gevallen was het een collega.

Aan de respondenten werd ook gevraagd wat zij denken dat redenen kunnen zijn voor seksuele intimidatie. 49% van de respondenten noemt alcohol en/of drugs in hun antwoord, wat veruit het meest voorkomende antwoord is. Andere antwoorden die vaak werden benoemd zijn: slecht ouderschap, seksuele frustraties en groepsdruk.

De uitgaansgelegenheden die de bevroegde scholieren het vaakst bezoeken (56%) zijn de cafés aan de Platielstraat. In het nachtleven van Maastricht schatten zij hun veiligheidsgevoel op een gemiddelde van 7,9. Ze voelen zich het veiligst in een bar, omringd door hun vrienden en veel andere mensen. De respondenten voelen zich het minst veilig als ze alleen buiten in steegjes maar ook op de Markt staan. Er is echter een verschil in gevoel van veiligheid tussen respondenten die seksuele intimidatie hebben ervaren en respondenten die geen seksuele intimidatie hebben ervaren. De respondenten die seksuele intimidatie hebben ervaren, schatten hun gevoel van veiligheid in het nachtleven van Maastricht in op een gemiddelde van 7,74. De respondenten die nog nooit seksuele intimidatie hebben meegemaakt, schatten dit cijfer op 8,13. Bij het verder testen van deze gegevens kan geconcludeerd worden (p-waarde van 0,096) dat er geen statistisch significant verschil is tussen het gevoel van veiligheid in het nachtleven van Maastricht bij respondenten die wel en niet te maken hebben gehad met seksuele intimidatie.

3.2 In gesprek met uitgaande jongeren

Door het onderzoeksteam zijn gesprekken gevoerd met jongeren in de leeftijd van 16 tot en met 26 jaar, woonachtig in Maastricht of nabije omgeving en allen uitgaanders in het nachtleven van Maastricht. Het gaat hier om de 100 scholieren onder wie wij ook de vragenlijsten hebben afgenomen en om de 40 uitgaande jongeren (voornamelijk in de leeftijd van 19 tot en met 26 jaar) die deelnamen aan de focusgroepen. De meest genoemde en/of opvallendste zaken die naar voren kwamen worden hieronder beschreven met quotes uit de interviews ter aanvulling.

Verveling en alcohol

Tijdens een focusgroep bijeenkomst werd door één van de respondenten de intentie waarmee volgens hem een groot deel van de jongeren regelmatig op stap gaat benoemd: het tegengaan van verveling. De groep stemde hier mee in. Volgens deze groep respondenten ontstaan er meer problemen wanneer jongeren vanuit een verveling (wat werd bestempeld als een negatieve intentie) op stap gaan. Zij geven aan dan geneigd te zijn grotere hoeveelheden alcohol te drinken, waardoor ook sneller grensoverschrijdend gedrag kan plaatsvinden.

“Ik denk dat je eerst moet kijken naar wat er gebeurt vóóordat iemand besluit die avond op stap te gaan, niet? De meeste jongens die ik ken vervelen zich gewoon, omdat ze alleen op hun studentenkamer zitten. Dus ga je naar buiten om te zuipen, want dan kan er nog van alles gebeuren.”

Alcohol werd door de jongeren uit deze focusgroep benoemd als middel tegen verveling en vooral als smeermiddel voor “*random onzin*” om te gebeuren. “*Als je dan ook nog stijf van de hormonen staat, omdat je 19 bent*” dan is het volgens de respondenten niet vreemd dat “*... er nare situaties kunnen ontstaan, waarin consent met een meisje die ook verveeld en tipsy is vaag wordt.*”

Als antwoord op de vraag waar aandacht naar uit zou moeten gaan in de zin van een preventieve oplossing hiervoor gaven zij aan dat het studentenleven los van het feesten (met standaard de bijbehorende alcohol) heel saai kan zijn. Het tegengaan van verveling op een manier waarbij sociaal zijn niet enkel in combinatie met alcohol bestaat binnen een aantal neutrale ontmoetingsplekken voor studenten, maar ook voor de jongeren van Maastricht is er volgens hen te weinig. Bij verder doorvragen naar deze ontmoetingsplekken noemden zij “*...lounge-achtige gelegenheden waar je elkaar gewoon kunt verstaan en een gesprek kunt voeren. Dit is ook veel geschikter om je date mee naartoe te nemen. In drukke uitgaansgelegenheden waar de muziek vooral heel hard staat en je dus alleen maar kunt drinken ben je eigenlijk ook niet sociaal bezig.*”

De discussie vervolgde met een aantal kritische vragen vanuit de groep of gebrek aan deze neutrale ontmoetingsplekken wel echt het probleem is, want zo stelden zij: wat is er mis met het stadspark, naar de bioscoop of één van de vele koffietentjes in Maastricht? “*Moeten we ons niet afvragen waarom alcohol standaard bij elke activiteit hoort die je als student onderneemt en aandacht hebben voor verveling onder studenten? Wil je seksuele intimidatie aanpakken dan moet ook de alcoholnorm veranderen.*”

Veiligheid en groepsdruk

Hoewel gebruik van alcohol en drugs veruit het meest werd genoemd door de respondenten op de vraag waarom zij dachten dat seksuele intimidatie plaats vindt, gaven een aantal vrouwelijke respondenten als antwoord: “*... sommige mannen zijn gewoon seksueel gefrustreerd, daarom doen ze lastig.*” Tijdens een voorlichtingsbijeenkomst met studenten die op een campus wonen heeft de preventiewerker gevraagd of de groep op deze uitspraak wilde reageren.

Eén van de mannelijke respondenten gaf aan:

“*Heb je enig idee hoe opgefokt het kan zijn voor een jongen om op stap te gaan? Je bent continu bezig met je plaats in het café, met hoe breed de rest is en of je die aan zou kunnen als het uit de hand loopt, of je de portier kent of niet en of je die ene vervelende vriend bij je hebt die als hij zat is zijn handen niet thuis kan houden. En zeker worden meisjes vaak lastig gevallen. Dat is vooral groepsdruk en haantjesgedrag van de jongens, niet omdat ze seksueel gefrustreerd zijn.*”

De groep mannelijke studenten ging vervolgens verder in op de groepsdruk die ervaren wordt. *“Je wilt tegen je vrienden kunnen opscheppen dat je met dat meisje naar bed kunt gaan. Of je vrienden pushen je om met die ene meid naar bed te gaan, omdat je al lang niet meer gescoord hebt. Scoren, het is toch ook gewoon een spel?”*

De vrouwelijke studenten onderbraken het gesprek met de opmerking dat dit onder vrouwen heel anders wordt ervaren. Wanneer zij te vaak *“scoren”* dan worden zij door hun vriendinnen al gauw voor *“slet”* uitgemaakt (*slut-shaming*). Het gesprek kreeg lading toen één van de studentes emotioneel werd en haar verhaal deed over hoe zij in haar eerste jaar werd uitgeroepen tot *“campusmatras”* terwijl ze niet met de betreffende jongen naar bed was geweest, maar een medestudente deze roddel over haar verspreidde met als gevolg dat zij overwoog om te stoppen met de opleiding. Aanhakend op dit pestgedrag gaven de mannelijke studenten aan dat het voor hen ook niet altijd zo is dat ze echt naar bed willen met de ander, maar enkel omdat de groepsdruk te hoog oploopt (*“want je bent toch geen homo?”*) ze het toch maar doen. Een poos een vaste relatie hebben gaf daarom ook een welkome onderbreking van groepsdruk en campusroddels besloten deze studenten.

In gesprek met de GGD Zuid Limburg leerde het onderzoeksteam dat *scoordruk* daadwerkelijk vorm krijgt in een spel, zoals *Pandapunten*. Via een online calculator kun je uitrekenen hoeveel pandapunten je hebt, wat iets zegt over hoe lang je geen seks meer hebt gehad (www.pandapunten.nl).

Dit gevoel van onveiligheid onder elkaar werd ook tijdens een andere focusgroep door jongeren (mannelijk) benoemd. In gesprek met een groep Maastrichtse jongeren werd geopperd dat die *“verbroederingsmomenten”* er meer zouden moeten zijn tijdens het uitgaan. *“Mensen die zich lekker vrij voelen om gewoon een praatje met vreemden te maken wanneer je in de rij voor de wc staat zie je maar weinig.”* Ook in de vragenlijsten uitgezet onder scholieren in Maastricht lazen we terug dat één van de mannelijke respondenten zich veiliger voelt wanneer hij in een bar op een verhoging kan staan om het overzicht te bewaren.

Andere ervaringen met groepsdruk die zijn besproken in dit onderzoek waren ontgroeningen bij studentenverenigingen. Er werden zorgen geuit door studenten over hun medestudenten die midden in een ontgroening zitten en vaak huilend terug naar hun studentenhuis komen. Wanneer er grenzen zijn overschreden tijdens een ontgroening gaven respondenten aan dat dit thuis niet altijd bespreekbaar wordt gemaakt met de ouders. Dit omdat ouders volgens respondenten zo positief overtuigd kunnen zijn van deelname aan een vereniging waardoor er geen ruimte lijkt voor een preventief gesprek over dat je je eigen grens altijd op de eerste plaats moet zetten.

En zo kan het dat er spellen worden gedaan als *verdien je deur*, waar het Centrum Seksueel Geweld Limburg het onderzoeksteam op wees naar aanleiding van ervaringen hiermee in de regio, waarbij de student pas zijn of haar deur terug krijgt zodra deze zichtbaar seks op zijn of haar kamer heeft gehad.

Veiligheid en omgeving

Naast een gevoel van veiligheid binnen je eigen community (stapgroep, vrienden of campus) is ook het gevoel van veiligheid met betrekking tot voorzieningen, inrichting van de stad en openbaar vervoer met de jongeren besproken.

Tijdens één van de focusgroepen spraken de mannelijke respondenten zich uit over wildplassen en hoe zij zich kunnen voorstellen dat dit voor passerende vrouwen als onprettig kan worden ervaren.

“Ze moeten gewoon zo ’n ding dat uit de grond komt waar mannen kunnen plassen neerzetten. Dan voelen de vrouwlui zich ook niet aangesproken in plaats van dat ze steeds dronken mannen die ergens staan te plassen in het openbaar tegen het lijf moeten lopen.”

Begrip van de vrouwelijke respondenten bleef uit, maar er werd wel bevestigd dat het inderdaad als onprettig wordt ervaren om in de wat rustigere steegjes en straten wildplassers tegen te komen wanneer je op weg naar huis bent. *“Wij staan toch ook gewoon in de rij? Ga naar een toilet!”*.

Over de rustigere steegjes benoemden de mannelijke respondenten de zogenaamde *“vechtsteegjes”*. Zij gaven aan dat op de locaties in het centrum waar geen tot weinig (camera)toezicht is dan ook vanzelfsprekend de gevechten plaatsvinden. Bovenal werd de Markt gedurende het gehele onderzoek benoemd als onprettige plek om je ’s nachts vanaf een uur of drie te bevinden, maar werd dit ook direct door veel respondenten bestempeld als *“een open deur, want dat weet iedereen toch wel?”*.

Opvallend was dat vooral de mannelijke respondenten dit aangaven en dat dit meer betrekking heeft op straatintimidatie en agressie onder invloed van alcohol dan op seksuele intimidatie.

Een van de taxichauffeurs die het onderzoeksteam sprak tijdens veldobservaties gaf aan dat de stad *“zo snel mogelijk leeg moet, omdat mensen lastig worden”* vanaf een bepaald tijdstip en hij volgens hem om deze reden ook erg hard mag rijden zonder aangehouden te worden.

Volgens verschillende vrouwelijke respondenten is de afloop en ook de duur van de avond een voorspeller van de kans op seksuele intimidatie. Sommige vrouwen gaven aan eerder naar huis te vertrekken. Dit is dan op het moment net voordat de cafés op de Platielstraat en in Wyck sluiten en het publiek zich naar de nachtcafés op de Markt verplaatst. Eén respondent zegt hierover:

“Wanneer iemand op stap gaat met de intentie om met iemand naar bed te gaan later op de avond en dit is nog niet gelukt, dan weet je dat dit de mensen zijn die tot laat in de nachtcafés te vinden zijn. Daar wil je als vrouw gewoon niet tussen staan.”

De sfeer op dit tijdstip werd door een aantal respondenten als grimmig omschreven en zij konden zich voorstellen dat wanneer je zelf al veel alcohol hebt genuttigd dit je een stuk kwetsbaarder maakt om slachtoffer te worden van seksuele intimidatie.

Ook de frustraties in vriendinnengroepen wanneer één van hen na het stappen besluit om met een jongen mee te rijden, omdat hij haar thuis wilt afzetten leidde tot veel discussie in focusgroepen over wat je nu wel en niet doet met betrekking tot ‘samen uit, samen thuis’ en verstandige keuzes maken onder invloed van alcohol.

Een aantal mannelijke respondenten benoemden dat het zeker niet normaal is om *“wanneer je niet hebt gescoord dan maar vrouwen op straat lastig te vallen”*, maar beschreven wel hoe die ene vriend soms onder weg naar huis iedereen in zijn telefoon nog een appje stuurt voor een *bootycall* (seks date) wanneer het niet is gelukt om tijdens het stappen met iemand mee naar huis te gaan.

Grenzen

Hoewel sommige respondenten aangaven dat zij hun grenzen goed kunnen aangeven zodra zij de aandacht van de ander als onprettig beginnen te ervaren, gaf een groot deel aan dit lastig te vinden.

De discussie in vrijwel alle groepsgesprekken ging over wanneer flirten en je geveild voelen over gaat in onprettig en seksuele intimidatie.

Samenvattend waren de respondenten het er over eens dat het verschil zit in respect. Respect voor de ander zijn of haar grenzen en hier niet overheen te walsen. De ander weet heel goed wat hij/zij wilt en flirten gaat over in onprettig op het moment dat degene zijn seksuele intentie op een ongewenste manier begint te uiten terwijl hij of zij de autonomie en consent van de ander niet respecteert.

Los van het in acht nemen van de autonomie en consent van de ander gaven respondenten aan dat het type feest ook aanleiding kan geven tot het vervagen van respect voor een ander zijn of haar grenzen. Vrouwelijke respondenten die het onderzoeksteam spraken op het Voortgezet Onderwijs gaven aan dat zij met name carnaval als vervelend ervaren. *“Juist omdat iedereen dan zoveel drinkt en er een sfeer hangt waarin alles kan en mag proberen mensen sneller iets. Ik vind het echt heel vervelend. Het hoort erbij, maar eigenlijk vind ik het niet normaal.”*

Een ander voorbeeld wanneer het gaat over grenzen is de situatie waarin de ‘dader’ denkt dat de grens van het ‘slachtoffer’ nog lang niet bereikt is vanwege een culturele projectie op het slachtoffer.

Studenten gaven hierbij voorbeelden over mannen van niet Westerse afkomst die een verkeerd beeld hebben van de Westerse vrouw. Eén respondent gaf aan: *“Zij denken dat de vrouwen hier zo vrij gevochten en open zijn dat je alles mag, maar dat is natuurlijk niet zo. Het is dan extra lastig om je grens aan te geven, omdat de ander niet verwacht dat je zijn gedrag als probleem ervaart.”*

Volgens respondenten is het iets om onder andere bespreekbaar te maken op het moment van instroom van internationale studenten. *“Een beetje hetzelfde als dat veel internationale studenten denken dat Nederland zo ’n drugsland is. Voorlichting helpt!”* Toegevoegd werd dat onderliggend hieraan ligt of je beide seksen als gelijk beschouwt. Als dit niet het geval is en je voelt je afgewezen door de in jouw ogen ‘mindere sekse’ is de kans op stalking of scheldpartijen groter volgens deze respondenten.

Het laatste voorbeeld benoemd door respondenten over het omslaan van gewenste naar ongewenste aandacht en het aangeven van grenzen ging over *wolf packs*. Dit is wanneer een groep zich zo positioneert in een drukke bar of club en daarmee bijvoorbeeld één meisje wordt ingesloten die op dat moment met één van deze jongens danst, waardoor zij niet makkelijk terug kan naar haar eigen groep. Vrouwelijke respondenten geven aan dat zij in hun groepje vaak een soort codetaal of gebaar onderling hebben wanneer ze uit een bepaalde situatie willen. *“Je bent met iemand in gesprek of danst met deze ander, maar vervolgens sein je je vriendinnen dat je het wel genoeg vindt geweest en zij betrekken je subtiel en snel weer terug in hun groep. Als je in zo ’n wolf pack bent belandt dan zie je dat meisjes soms helemaal achterin de zaal tegen de muur aan verdwijnen.”*

Respondenten gaven aan dat zij carnaval, hoewel qua grensoverschrijdend gedrag *“niet als normaal”* wel nog steeds als veilig ervaren, omdat de sfeer tijdens het feest goed is en mensen wel lijken te accepteren wanneer je hen aanspreekt op iets dat je niet prettig vindt. In de hierboven beschreven voorbeelden over de projectie van een culturele misvatting en de zogenaamde *wolf packs* beschrijven respondenten echter wel een gevoel van onveiligheid. Dit heeft dan voornamelijk te maken met het niet aankomen of negeren van de ‘Nee’ boodschap in deze situaties.

Bewustzijn

In gesprek over wat consent is met jongeren leek hen dit een logisch gegeven, maar ook hier ontstond al snel discussie toen een respondent aangaf: *“Ja, als ik jou meeneem naar mijn kamer dan weet je toch ook wel dat we daar niet ‘echt’ een tosti gaan eten?”* waarop een mooi bruggetje ontstond naar hoe consent in het moment ook kan veranderen. Overigens is een ‘tosti eten’ (voor de lezer) codetaal onder studenten voor seks hebben op je studentenkamer. De jongeren waren het met elkaar eens dat alcohol vaak tot dit soort momenten leidt, maar dat eenmaal alleen op een kamer de twijfel toeslaat *“wil ik het nou wel of niet? We zijn al alleen op zijn kamer, hoe ga ik hem afwijzen?”*

Naast twijfels spreekt ook niet iedereen zich zo duidelijk uit of kan de ander de lichaamstaal verkeerd interpreteren. Respondenten gaven aan dat consent dus eigenlijk nog helemaal niet zo goed onder de pet zit, iets waar ook Consent Matters het onderzoeksteam op heeft gewezen.

“Tijdens biologies op de middelbare school leer je alleen maar hoe je een condoom over een banaan doet en word je bang gemaakt met enge foto’s van Soa’s. Nu met date apps als Tinder en dingen als sexting zouden we heel andere voorlichting moeten krijgen. Praten over consent hoort daarbij.” aldus deze groep jongeren die als vrijwilliger actief zijn in de uitgaanssetting van Maastricht.

Volgens hen zou iedereen die goede basis wanneer het gaat over relationele en seksuele vorming moeten krijgen. Het aangeven van grenzen en leren begrijpen en respecteren dat deze grens per persoon kan verschillen. Het valt hen op dat in community’s waarin seksualiteit bespreekbaar is meer rekening wordt gehouden met consent. Hierbij noemden zij de LHBTI en ook krakersgemeenschap als voorbeeld. Dit werd ook zonder dat het onderzoeksteam hier specifiek naar vroeg door vrijwilligers van Consent Matters benoemd met dezelfde twee voorbeelden. Er kwam ook een tegengeluid uit de LHBTI community waarin een respondent aangaf dat seksuele intimidatie net zo goed in de gay bar plaatsvindt onder de LHBTI community (en door hem als naar wordt ervaren) als in heteroseksuele uitgaansgelegenheden.

Hoe dan ook: op tijd beginnen met voorlichting, educatie geven die van deze tijd is (door getrainde professionals die het objectief durven te bespreken) en consent, grenzen en respect meenemen in het verhaal is volgens deze jongeren uiterst belangrijk en bovendien *“een betere oplossing dan boetes uitdelen op catcalling. Je moet het probleem bij de wortels aanpakken en dat ligt in onze normen en waarden”*.

3.2 In gesprek met de professional

In de semigestructureerde interview fase is met 41 betrokken professionals en vrijwilligers gesproken. In de gesprekken kwamen duidelijk de thema’s: melden van seksuele intimidatie, de rol van opvoeders en omgeving plus het belang van duurzame relationele en seksuele vorming naar voren.

Melden

Het onderzoeksteam heeft verschillende professionals bevraagd op het krijgen van meldingen / voeren van gesprekken met slachtoffers van seksuele intimidatie. Dit bleek zeer kwetsbaar te zijn.

Niet omdat het aanbod niet ruim voldoende is waar slachtoffers terecht kunnen, maar vanwege vier factoren zoals uit gesprekken met jongeren bleek:

1. de mate van vertrouwen en bejegening van de professional/vrijwilliger naar het slachtoffer;
2. emoties van twijfel, schaamte en normalisering van seksuele intimidatie bij het slachtoffer;
3. het gevoel iets te moeten kunnen bewijzen (zijn/haar woord tegen het mijne);
4. en de mate van vindbaarheid van deze vertrouwenspersonen wanneer je geen Nederlands spreekt.

De benaderde professionals en vrijwilligers in de rol van vertrouwenspersoon (vertrouwenspersonen in studentenverenigingen, vrijwilligers van @ease of de studentenpsychologen) gaven aan weinig tot geen meldingen rondom seksuele intimidatie te ontvangen. Opvallend is dat Consent Matters daarentegen wel meldingen krijgt en via die weg ook overzicht heeft met specifiek welke professionals en vrijwilligers wèl wordt gesproken over dit thema gebaseerd op de mate van “*vriendelijkheid en toegankelijkheid*” van deze personen.

Hoe genormaliseerd seksuele intimidatie is werd goed zichtbaar in uitspraken van de doelgroep wanneer het gaat om melden. In dit geval een studente die aangaf hoe zij na aanranding ook niet met haar eigen vriendinnen kon overleggen of ze melding zou moeten maken, want zo zeiden haar vriendinnen: *“Wat ga je zeggen? Dat je in je bil geknepen bent? In de Randstad is het veel erger. In het Zuiden zijn de mannen nog wat meer een gentleman, dus stel je niet aan. Je had bovendien een slok op.”*

Victim blaming is wanneer de dader of omstanders van seksuele intimidatie de schuld bij het slachtoffer leggen. Het Centrum Seksueel Geweld en de GGD Zuid Limburg benadrukken hoe belangrijk een correcte benadering naar het slachtoffer toe is om de drempel voor melden te verlagen. Nog te vaak ervaren zij in de praktijk dat ook wanneer er bijvoorbeeld gemeld wordt bij politie er sprake is van *victim blaming*. Voorbeelden die aan het onderzoeksteam werden gegeven leken soms subtiel en onbewust door de professional die vraagt waarom het slachtoffer op dat tijdstip nog op straat was of waren beduidend minder subtiel door iemand in de relationele sfeer die vraagt wat het slachtoffer aan had. *Victim blaming* voorkomen is volgens de respondenten essentieel in het verhogen van meldingen en ombuigen van de norm rondom seksuele intimidatie.

Wat betreft het ontbreken van bewijslast liep het onderzoeksteam in een drietal gesprekken met twee studenten en een professional er tegenaan dat zij aangaven geen melding te maken, omdat zij het idee hadden dat het nergens was vastgelegd en er dus geen bewijs was. Alle drie hadden zij individueel te maken gehad met iemand die hen al masturberend op straat benaderde en een poging deed tot aanranding.

Omdat slachtoffer A het idee had dat er in de betreffende straat geen camera's hingen en er niks vastgelegd was heeft ze geen aangifte gedaan. Ze zou het maar een ‘vaag verhaal’ hebben gevonden en er is niks ernstigs gebeurd, omdat ze als reactie al schreeuwend op de dader is af gerend waarmee ze hem wegjoeg. Pas toen ze per toeval het verhaal hoorde van slachtoffer B en de dader verdacht veel leek op die van haar heeft ze melding gedaan. Slachtoffer C gaf aan dat studenten elkaar nu onderling stimuleren (via sociale media posts) om foto's te maken van een dader op het moment dat seksuele intimidatie plaats vindt.

Een ander voorbeeld waarin het slachtoffer van seksuele intimidatie aangeeft bang te zijn voor een ‘mijn woord tegen het jouwe’ situatie kwam aan het licht in gesprekken met taxichauffeurs. Tijdens veldobservaties gaf een van de taxichauffeurs aan (later bevestigd door andere taxichauffeurs en bekenden) dat het aanbieden van seksuele handelingen door vrouwen die claimen geen geld bij zich te hebben om te betalen een probleem is (bijna altijd onder invloed van alcohol). Hoewel omstanders aangaven dat je als taxichauffeur dan direct naar de politie zou moeten gaan omdat het om wanbetaling gaat, gaf de chauffeur aan dit niet te durven, omdat hij het gevoel heeft niet geloofd te worden in dit soort situaties vanwege zijn niet Nederlandse afkomst, maar ook omdat hij man is. Het onderzoeksteam was juist met taxichauffeurs in gesprek gegaan, omdat een aantal vrouwelijke respondenten hadden aangegeven wel eens gehoord te hebben via via van taxichauffeurs die om seksuele handelingen vroegen in plaats van betaling.

Tenslotte is de vindbaarheid van ondersteuning na het meemaken van seksuele intimidatie voor met name de internationale studenten ook voor de professionals niet onopgemerkt gebleven en bestaat de wens om zaken als een sociale kaart ook in het Engels op de juiste platforms beschikbaar te maken.

Opvoeding & omgeving

Uit gesprekken met de doelgroep en interviews en focusgroepen met professionals kwam sterk naar voren dat voor opvoeders en omgeving beslist een belangrijke rol is weggelegd in het voorkomen van seksuele intimidatie. Maar dat het eenduidig oppakken van deze rol wordt bemoeilijkt door een in zeer rap tempo veranderende cultuur wanneer het gaat om seksualiteit. Zoals door het welzijnswerk benoemd, moeten ouders thuis steeds meer onderwerpen bespreekbaar maken die voor henzelf soms taboe zijn of waar zij simpelweg in kennis niet voldoende toe uitgerust zijn. Of zoals een respondent uit de focusgroep dit met humor samenvatte:

“Het gesprek over de bloemetjes en de bijtjes is bij lange na niet meer genoeg! Mijn moeder hoefde vroeger niet met mij te praten over sexting en het veilig ontmoeten van Tinder dates. Dick pics versturen met je telefoon was technisch onmogelijk, je kon hoogstens de telefoon swaffelen, maar ook dat was een term die nog niet was uitgevonden.”

Zowel ouders als betrokken vrijwilligers in het uitgaansleven vonden het heel moeilijk om te bedenken waar preventieve oplossingen voor seksuele intimidatie gevonden kunnen worden. Want hoewel er veel naar opvoeding werd verwezen, gaven ook veel respondenten aan weerstand te voelen met betrekking tot het thema en “#MeToo-moe” te zijn. Eén van de ouders gaf aan: *“Uitgaan moet vooral leuk zijn en we willen onze kinderen zelfverzekerd op pad sturen, in plaats van met een angst dat iedereen er op uit is om iets in hun drankje te doen. Wij zijn het als ouders verplicht om onze kinderen op te voeden tot fatsoenlijke mensen.”*

Het via universele campagnes vergroten van het bewustzijn rondom seksuele intimidatie en consent kwam uiteindelijk in het gesprek naar voren als belangrijkste speerpunt in de aanpak van seksuele intimidatie in het uitgaansleven van Maastricht. *“Pas wanneer er een heldere norm op dit thema leeft in onze maatschappij zullen mensen elkaar ook durven aanspreken op ongewenst gedrag en bewuster omgaan met consent. Net zoals mensen elkaar nu durven aanspreken wanneer ze last hebben van sigaretten rook, terwijl je er vroeger niks van durfde te zeggen omdat de norm was dat roken er gewoon bij hoorde. Het heeft tijd nodig.”*

Het verminderen van kwetsbaarheid tijdens het uitgaan werd als tweede speerpunt benoemd. Om dit te bereiken is volgens deze respondenten structurele voorlichting nodig over alcoholgebruik en seksualiteit al vóór het moment van uitgaan.

Educatie

Het belang van aandacht in het onderwijs aan seksuele weerbaarheid, wensen en grenzen is door meerdere professionals die het onderzoeksteam heeft gesproken benadrukt en heeft volgens hen de hoogste prioriteit. *“Wanneer er van jongs af aan adequaat les wordt gegeven in relaties en seksualiteit vertoont men op latere leeftijd minder seksueel risicogedrag, is er een hogere weerbaarheid en is men beter in staat wensen en grenzen aan te geven en te respecteren.”* aldus de GGD Zuid Limburg.

Het geven van seksuele en relationele vorming is een verplicht onderdeel in zowel het basis- als het voortgezet onderwijs en ondanks het feit dat er goede lespakketten (zoals *Kriebels in je Buik* en *Lang Leve de Liefde*) beschikbaar zijn en de GGD Zuid Limburg intensief training en ondersteuning aanbiedt blijft goede implementatie door scholen volgens respondenten een lastig onderdeel.

Reden die hiervoor wordt benoemd is de terughoudendheid vanuit scholen onder andere:

- omdat ze seksuele en relationele vorming niet altijd als hun verantwoordelijkheid zien;
- het lastig vinden over dit onderwerp les te geven;
- de invulling van het verplichte kerndoel vrijblijvend is;
- en scholen soms bang zijn voor de reactie van ouders.

“Het is van belang dat scholen zich bewust zijn van hun essentiële rol in relationele en seksuele vorming en ook weten dat de GGD hen kan helpen bij de invulling hiervan. De gemeente Maastricht zou hier extra aandacht aan kunnen geven bijvoorbeeld in het convenant Veilige School. De kosten van een dergelijk lespakket zijn relatief laag en hiermee kan veel leed voor de toekomst voorkomen worden.”

Tijdens het gezamenlijk interview met de medewerkers van de GGD Zuid Limburg en het Centrum voor Seksueel Geweld (CSG) legden beiden de kosten van hun aanbod naast elkaar en vroegen zij zich af of het niet uitgeven van €1,- per leerling aan voorlichtingsmateriaal in het voortgezet onderwijs op kan wegen tegen de aanzienlijk hoge kosten die gemaakt moeten worden op het moment dat seksueel geweld heeft plaatsgevonden.

Het CSG sluit zich aan bij het belang van educatie voor de basisschoolleeftijd en op het Voortgezet Onderwijs, maar geeft aan dat zij ook zien dat het belangrijk is om jongeren en jong volwassenen op het MBO, HBO en Universitair niveau weerbaarder te maken. *“Niet alleen wanneer het gaat om wensen en grenzen, maar juist ook hoe om te gaan met zogenaamde peer pressure en verwachtingen van anderen.”*

Consent Matters vulde hier in een later interview op aan dat goede preventie niet alleen werkt vanwege een stuk kennisoverdracht, maar ook door het aanleren van bepaalde vaardigheden. Zij benadrukken net als het CSG ook het belang van het bereiken van MBO, HBO en studenten van Maastricht University in de wetenschap dat deze leeftijdsgroep vaak niet helder heeft wat consent is en niet voldoende communicatieve vaardigheden in huis heeft om consent met de ander vast te stellen. Consent Matters heeft om het bewustzijn rondom consent en de communicatieve vaardigheden te vergroten een praktische ervaringsgerichte workshop ontwikkeld aan welke door het onderzoeksteam tijdens de pilot is deelgenomen. Met subsidie van Maastricht University is het mogelijk om deze workshop in schooljaar 2019/2020 een aantal maal uit te voeren, maar deelname door studenten is vrijwillig.

4 Conclusies

In dit hoofdstuk leest u puntsgewijs de conclusies die voortkomen uit deze rapid assessment.

De conclusies zijn ondergebracht in drie categorieën om voor te sorteren naar een preventieve aanpak die vervolgens in samenhang toegepast kan worden: Voorlichting, Voorzieningen en Voorschriften.

4.1 Conclusies Voorlichting

De respons rondom het thema ‘Voorlichting’ hebben we kunnen samenvatten tot één conclusie.

Die conclusie kan helpen bij het formuleren van de doelstelling in een plan van aanpak.

Conclusie I

Volgens respondenten is het van uiterst belang om door middel van inzet op educatie, empowerment van de doelgroep, het ombuigen van de bestaande alcoholnorm en het vergroten van de veiligheid in community’s de kwetsbaarheid van de doelgroep en daarmee het risico op slachtoffer worden, of dader zijn van seksuele intimidatie in het uitgaansleven van Maastricht te verminderen.

Educatie

Voorlichting aan jongeren en jongvolwassenen werd door vrijwel alle respondenten als essentiële preventieve interventie in het voorkomen van seksuele intimidatie benoemd. Voorwaarden voor effectieve educatie zijn: een integrale aanpak, het aanleren van actieve vaardigheden, een follow up, goede timing van het moment van de interventie, getrainde professionals en onderzoek.

Respondenten vragen in hun wens om structurele en cyclische voorlichting aandacht voor een aantal zaken. Het op tijd beginnen met voorlichting is er daar één van. Op het moment valt er in Maastricht nog veel winst te behalen binnen het Voortgezet Onderwijs. Afname door de scholen van de zeer geschikte interventies die de GGD Zuid Limburg hierin aanbiedt, is volgens de respondenten te minimaal.

Ook aandacht voor het doorzetten van de lijn op het MBO, HBO en WO. Hierin geven respondenten het belang aan van het bespreekbaar maken van consent en het aanleren van de juiste communicatieve vaardigheden zoals dit aan het onderzoeksteam is gedemonstreerd tijdens de workshop van Consent Matters en in de *Ben je oké?* campagne van de Rutgers stichting. Naast de Nederlandse studenten moeten ook de internationale studenten worden meegenomen in het educatieve aanbod.

Ook kwam veelvuldig gedurende het onderzoek naar voren dat de ontwikkelingen binnen seksuele en relationele vorming momenteel in een stroomversnelling zitten. De inzet van correct getrainde professionals en het aanleren van de juiste competenties aan de uitvoerders van de voorlichtingen

zijn essentieel voor een optimale aansluiting met de doelgroep. Partners als GGDZL, Consent Matters, CSG en Rutgers zijn essentieel om vanuit hun expertise input te geven op de aanpak.

Tenslotte is het volgens respondenten goed om de samenwerking op te zoeken en gebruik te maken van bestaande netwerken zoals de convenantgroep Veilige Scholen. Het opstartende Block-Box project geeft seksualiteit een belangrijke positie in haar maatschappelijk curriculum. Ook de zedenpolitie, die voorlichting aan studentenverenigingen biedt, heeft aangegeven graag samen te werken om bereik te vergroten.

Empowerment

Volgens de respondenten kan kwetsbaarheid worden gereduceerd wanneer de doelgroep van meerdere kanten de boodschap ontvangt over:

- wat normaal en niet normaal is;
- wat je eigen grenzen zijn en hoe deze kunnen verschillen met een ander;
- dat je voor jezelf en een ander op mag komen en hoe je dit kunt doen;
- wat consent is;
- bewust bent van het belang van melden;
- je veilig voelt om te melden;
- en weet met wie je kunt praten.

De sleutel om dit te bereiken is voorlichting gericht op empowerment. Dit gaat niet over seksuele en relationele vorming zoals genoemd onder het kopje *Educatie*, maar om het vergroten van normbesef en bewustwording ter voorkoming van seksuele intimidatie doordat we gedrag en grensoverschrijdend gedrag bespreekbaar maken. Dit kan door universele preventie, zoals de #MeToo beweging dit in het verleden heeft bewerkstelligd. Voor de stad Maastricht zal dit volgens respondenten echter veel meer op selectieve preventie moeten neerkomen, door te starten met het identificeren van de hogere risicogroepen in Maastricht. Gemeenschapsgerichte inzet met behulp van de sociale norm aanpak sluit volgens respondenten het beste aan.

Alcoholnorm

Literatuuronderzoek toont aan dat alcoholgebruik een zeer belangrijke voorspeller is van seksuele intimidatie. Tijdens de gestructureerde interview fase werd alcohol door 49% van de respondenten genoemd als hoofdreden voor seksuele intimidatie. In alle semigestructureerde interviews en focusgroepen is door respondenten het belang van het ombuigen van de huidige alcoholnorm naar een gezonder alternatief benoemd.

En tenslotte zijn de respondenten in de focusgroepen het erover eens dat (overmatig) alcoholgebruik in het uitgaansleven de kwetsbaarheid vergroot en het risico op seksuele intimidatie doet toenemen.

Veiligheid en community's

Doordat veiligheid binnen de groep een belangrijk thema bleek te zijn onder de verschillende community's die we gesproken hebben, kunnen we concluderen dat seksuele intimidatie complexer is dan 'de onbekende dader die zijn handen niet thuis kan houden'. De mate van groepsdruk (of scoordruk), pestgedrag op seksualiteit of seksleven, roddels en stigmatiseren binnen een vriendengroep/ studentenvereniging/campus staat volgens respondenten zeer nauw in relatie tot seksuele intimidatie. Positieve rolmodellen of peersupport is er volgens respondenten te weinig. Bovendien zijn er voorbeelden gegeven van ontgroeningen die verontrustend te noemen zijn en de norm zetten. Het overmatig alcoholgebruik en de bijbehorende sociale norm in deze community's zijn belangrijke factoren die bijdragen aan een verhoogd risico op seksuele intimidatie.

Respondenten geven aan dat een hoger gevoel van veiligheid binnen de eigen groep en een gezondere alcoholnorm wenselijk zijn om seksuele intimidatie te verminderen. Het bespreekbaar maken van het onderwerp, bewustwording en het neerzetten van een gezonde sociale norm kan volgens hen helpen om dit gevoel van veiligheid te vergroten.

4.2. Conclusies Voorzieningen

De respons rondom het thema 'Voorzieningen' hebben we kunnen samenvatten tot één conclusie. Die conclusie kan helpen bij het formuleren van de doelstelling in een plan van aanpak.

Conclusie II

Volgens respondenten is het nodig om de toegankelijkheid naar hulp bij seksuele intimidatie te vergroten door gebruik te maken van de expertise van ketenpartners waar veel bereidheid ligt tot samenwerking, het fine tunen van vaardigheden in trainingen voor het netwerk van de jongeren zoals docenten en vertrouwenspersonen, bijstander campagnes uit te zetten onder voorwaarde van voldoende investering in een integrale aanpak en aandacht te hebben voor de door respondenten als onveilig gemarkeerde locaties in de stad.

Ketenpartners en samenwerkingsverbanden

Tijdens de rapid assessment kwam naar voren dat Maastricht rijk is aan professionals met een expertise op het onderwerp seksualiteit, seksuele en relationele vorming, consent, seksueel geweld en preventie. Ook de vrijwilligers van Consent Matters hebben veel kennis in huis en zijn momenteel bezig met het verenigen van andere feministische groepen binnen de universiteit en het inventariseren van reeds gedane onderzoeken.

Over de gehele looptijd van het onderzoek is er aan betrokken jongeren en jongvolwassenen geen gebrek gebleken. Het onderzoeksteam wilt benadrukken dat in het navigeren naar een concrete aanpak de doelgroep betrokken moet blijven worden om de juiste aansluiting te blijven waarborgen.

Respondenten geven aan dat het samenbrengen van deze experts in een *werkgroep seksuele intimidatie* een grote meerwaarde zou bieden om de aanpak op dit thema voortvarend te houden en gezamenlijk gebruik te kunnen maken van elkaars netwerk, aanbod en kennis.

Ook geven zij aan de preventieve interventies onvoldoende de scholen in te krijgen wat als een beperking werkt op een structureel gezondere norm. Deze frustratie was mede verantwoordelijk voor het ontstaan van het Block-Box initiatief om met alle partners een maatschappelijk curriculum op te zetten en aan scholen aan te bieden vanuit een samenwerking in plaats van individuele werving.

Tenslotte zou de sociale kaart betreft seksueel overschrijdend gedrag die de gemeente Maastricht aanbiedt op haar website beter vindbaar moeten zijn en mooier vormgegeven moeten worden, volgens respondenten. Bovendien zou ze ook vertaald dienen te worden in het Engels voor de internationale studentenpopulatie. De kaart zou ook via ketenpartners aangeboden moeten worden en op websites die door (internationale) studenten en jongeren in Maastricht regelmatig bezocht worden.

Skilled professionals

Consent Matters bezit veel kennis over de route die slachtoffers van seksuele intimidatie in Maastricht volgen. De GGD Zuid Limburg en het CSG hebben ook zeer waardevolle input wanneer het gaat over do's en dont's in dit kwetsbare proces. Het inzichtelijk maken van deze route en kwetsbaarheden in dit proces, om vervolgens een vertaling te maken naar training van onder andere politiepersoneel, vertrouwenspersonen bij studentenverenigingen, hoge scholen en de universiteit, is volgens de respondenten een uitstekend begin.

Daarnaast mogen vertrouwenspersonen vanuit hun organisatie wat de respondenten betreft ook uitdragen dat je bij hen terecht kunt wanneer je wilt praten over seksuele intimidatie. Er heerst nu nog te zeer een taboe op het thema. Het probleem ligt hierin bij het bagatelliseren van hetgeen dat er gebeurd is door het slachtoffer zelf. De vrijwilligers van @Ease of de studentenpsychologen van de Universiteit gaan er juist graag met je over in gesprek. Volgens respondenten kunnen professionals bijdragen aan het verlagen van dit taboe door zelf kenbaar te maken dat slachtoffers (en niet-slachtoffers) welkom zijn om over seksuele intimidatie te praten.

Daar waar vertrouwenspersonen vaardig moeten zijn in het bespreekbaar maken van seksuele intimidatie op het moment dat het al heeft plaatsgevonden, staan docenten volgens de respondenten aan de maatschappelijke frontlinie wanneer het gaat om het doorbreken van taboe, schaamte, het objectief geven van correcte informatie, bespreekbaar maken van consent,

bespreekbaar maken van alcoholgebruik en kwetsbaarheid, omgaan met groepsdruk, et cetera. Dit vraagt ook heel wat van de docent die over de juiste skill set dient te beschikken en tijd moet krijgen voor uitvoering. Respondenten geven aan dat de docent ondersteuning en deskundigheidsbevordering aangeboden dient te krijgen, om tot een duurzaam resultaat te komen.

Omstanders

Respondenten hebben aangegeven dat pas wanneer de heersende sociale norm aan de kaak wordt gesteld en de discussie leeft over wat normaal en niet normaal is (normbesef en bewustwording) omstanders van seksuele intimidatie zich geroepen zullen voelen om elkaar aan te spreken op ongewenst gedrag.

Om de door respondenten geprezen bijstander campagne *Ben je oké?* te laten slagen in Maastricht is het volgens respondenten cruciaal dat er gelijktijdig met de inzet van de campagne wordt gestart met een integrale aanpak zoals onderbouwd met eerder en hierna te benoemen conclusies.

Respondenten geven aan dat naast een ludieke campagne ook het aanreiken van de juiste tools aan intermediairs, opvoeders en ouders van belang is om bijstanders ook echt te kunnen activeren.

Locaties

Tenslotte is het volgens respondenten niet meer dan logisch om als gemeente altijd kritisch te blijven analyseren hoe het gevoel van veiligheid in de binnenstad, specifiek waar de uitgaansgelegenheden zich centreren, kan worden vergroot. Zo bevestigden respondenten dat er bij de genoemde locaties uit het onderzoek van Moes et al., (2018) een verhoogd risico op seksuele intimidatie is (vooral de Markt en de loopbruggen over de Maas).

Ook gaven respondenten aan minder geneigd te zijn om melding te doen van seksuele intimidatie wanneer zij het idee hebben dat het niet is vastgelegd op camera bewaking. Jongeren zijn zich ervan bewust waar camera's hangen wanneer het aankomt op vechtpartijen of wildplassen tijdens het uitgaan, wederom plekken welke door voorbijgangers als onveilig worden ervaren.

4.3 Conclusies Voorschriften

De respons rondom het thema 'Voorschriften' hebben we kunnen samenvatten tot één conclusie. Die conclusie kan helpen bij het formuleren van de doelstelling in een plan van aanpak.

Conclusie III

Volgens respondenten heeft inzet op conclusie I en II weinig effect wanneer er geen bekrachtiging van maatregelen plaatsvindt door middel van ondersteunend beleid en handhaving in het alcoholbeleid, op veiligheid binnen community's en in de aanpak van victim blaming.

Alcohol in relatie tot seksuele intimidatie

Met de argumenten beschreven onder paragraaf 4.1 *alcoholnorm* in het achterhoofd, is door het onderzoeksteam tijdens focusgroepen gevraagd welke preventieve maatregelen in het kader van voorschriften genomen dienen te worden om het risico op seksuele intimidatie te verkleinen.

Los van veel preventief werk dat verzet dient te worden aangaande de alcoholnorm, kan dit volgens respondenten steviger worden weggezet wanneer er ook aandacht is voor:

- handhaving op NIX18;
- het voorkomen van alcohol misbruik tijdens de inkom nieuwe studenten;
- het inventariseren, onderzoeken en actie ondernemen op (uitgaans-)locaties waar veel drink spiking voor blijkt te komen;
- en tenslotte het tegengaan van doorschenken bij zichtbaar dronkenschap door zorg te dragen voor getrainde schenkers in zowel de commerciële als para-commerciële horeca en handhaving hierop.

Veiligheid en community's

Door middel van voorlichting en getrainde vertrouwenspersonen en intermediairen wordt de sociale norm bespreekbaar gemaakt waardoor bewustzijn en normbesef toeneemt. Maar dan is het, zo geven de respondenten aan, ook belangrijk dat excessen in ontgroeningen, pestgedrag en groepsdruk door aanpassingen of verscherpingen binnen beleid (op bijvoorbeeld campussen, studentenverenigingen en huisregels studentenhuizen) worden aangepakt en gehandhaafd.

Aanpak victim blaming

Tenslotte is de aanpak van *victim blaming* in dit onderzoek veelvuldig genoemd. Respondenten hebben aangegeven dat zolang dit blijft gebeuren het proces om tot een goede afloop te komen voor het slachtoffer gaande weg ergens zal stagneren. Aanpak hiervan is volgens respondenten cruciaal. Een protocol waarin aandacht is voor het voorkomen van victim blaming, effectieve training op dit thema en het coachen in en testen van de praktijk moeten verder worden geanalyseerd.

5 Aanbevelingen

Er is een hoge mate van betrokkenheid en enthousiasme onder de vele professionals en vrijwilligers met een expertise in de aanpak van seksuele intimidatie die Maastricht rijk is. Elke professional brengt kennis, een relevant netwerk en een aanbod aan effectieve interventies mee.

Het samenbrengen van al deze betrokkenen om zich te buigen over de in dit rapport genoemde problematieken geeft een zeer mooie kans tot een effectieve en efficiënte aanpak.

De conclusies getrokken uit de resultaten van de rapid assessment leiden tot de volgende missie en drie doelstellingen.

Missie

Het terugdringen van seksuele intimidatie in het uitgaansleven van Maastricht

Doelstellingen

1. het verminderen van de kwetsbaarheid van de doelgroep;
2. het vergroten van de toegankelijkheid naar hulp bij seksuele intimidatie;
3. en bekrachtiging van deze preventieve maatregelen door middel van ondersteunend beleid en handhaving

Om een handreiking te doen richting een plan van aanpak heeft het onderzoeksteam op de volgende pagina een framework uiteengezet in het toepasselijk acroniem *Respect* met daarin alle conclusies vertaalt naar doelen.

“Ik ben autonoom, jij ook

Ik respecteer jouw grenzen, jij die van mij”

eerstejaarsstudent Hogeschool Zuyd Maastricht

R Reduceren risico's

Veilig uitgaan voor iedereen

E Empowerment

Ben jij oké? Werken aan normbesef en bewustwording

S Samen sterk

Ketenpartners voor een duurzaam resultaat en de optimale route naar hulp

P Peersupport

Wat vinden wij oké? Community's aan zet met een gezonde norm

E Educatie

Op tijd en cyclisch aan de slag met seksuele & relationele vorming, diversiteit en consent

C Communicatie

Consent, hoe bespreek ik dat? Tools voor iedereen

T Training

Skilled professionals die het taboe durven doorbreken

6 Bijlagen en literatuurlijst

6.1 Vragenlijst gestructureerde interviews	36
6.2 Samenvatting resultaten vragenlijst gestructureerde interviews	39
6.3 World Health Organisation: Ecologisch kader	40
6.4 Literatuurstudie: Relatie alcohol en seksuele intimidatie	41
6.5 Literatuurlijst	46

Enquête Seksuele Intimidatie tijdens het Uitgaan in Maastricht

Beste leerling,

Voor mijn scriptie aan Maastricht Universiteit doe ik samen met Mondriaan onderzoek naar seksuele intimidatie tijdens het uitgaan in Maastricht. De informatie die je invult is vertrouwelijk en wordt anoniem behandeld. We voorzien geen risico's voor het deelnemen aan dit onderzoek. Wanneer je deze enquête invult en inlevert geef je toestemming dat je begrijpt waar dit onderzoek voor is en dat deelname vrijwillig is. De antwoorden uit de enquête zullen worden gebruikt voor dit onderzoek. Omcirkel het antwoord dat het meest van toepassing is. Meerdere passende antwoorden zijn mogelijk.

Met vriendelijke groet,

Roos Hijdra

r.hijdra@student.maastrichtuniversity.nl

1. Hoe identificeer je jezelf?

Vrouw

Man

Anders; _____

2. Wat is je leeftijd?

3. Wat is je nationaliteit?

4. Wat is je huidige opleidingsniveau?

VMBO

Havo

VWO

5. Hoe vaak ga je gemiddeld uit in Maastricht?

Meerdere keren per week

1 keer per week

3-4 keer per maand

1-2 keer per maand

Paar keer per jaar

6. Waar ga je het meeste uit in Maastricht?

7. Heb je ooit te maken gehad met seksuele intimidatie tijdens het uitgaan in Maastricht?

Ja

Nee

8. Heeft iemand je ooit (een poging gedaan tot) seksueel geïntimideerd door te dreigen met geweld tijdens het uitgaan in Maastricht?
- Ja
 - Nee
9. Heeft iemand je ooit (een poging gedaan tot) seksueel geïntimideerd tijdens het uitgaan in Maastricht door gebruik te maken van het feit dat je geen of moeilijk consent (toestemming kon geven)? (Bijvoorbeeld: doordat je onder invloed van alcohol of drugs was)
- Ja
 - Nee
10. Heeft iemand je ooit (een poging gedaan tot) seksueel geïntimideerd tijdens het uitgaan in Maastricht door je onder druk te zetten? (Bijvoorbeeld: dreigen om je relatie te verbreken of je uit te maken voor een mislukking)
- Ja
 - Nee
11. Wat valt voor jou onder seksuele intimidatie tijdens het uitgaan? Omcirkel alle antwoorden die voor jou van toepassing zijn.
- Compliment uiterlijk
 - Aangekeken (ogen)
 - Benaderd in je persoonlijke ruimte
 - Aangekeken (lichaam)
 - Seksuele opmerkingen
 - Ongewenst aangeraakt
 - Seksuele beledigingen
 - Om seks gevraagd
 - Ongewenst gezoend
 - In het nauw gedreven
 - Ongewenste seks
12. Waardoor denk jij dat seksuele intimidatie gebeurt?
-
13. Was de pleger van seksuele intimidatie in een groep of alleen? (Als je nog nooit te maken hebt gehad met seksuele intimidatie kan je deze vraag overslaan.)
- In een groep
 - Alleen
14. Wat is je relatie tot de pleger van seksuele intimidatie? (Als je nog nooit te maken hebt gehad met seksuele intimidatie kan je deze vraag overslaan.)
- Onbekende
 - Partner
 - Ex-partner
 - Vriend(in)
 - Bekende
 - Collega
 - Familielid

Anders; _____

15. Op een schaal van 1 tot 10, hoe veilig voel je je tijdens het uitgaan in Maastricht?
(1 is het minst veiligst)

16. Waar voel je je het veiligst en minst veilig tijdens het uitgaan in Maastricht?
Veiligst:

Minst veilig:

Samenvatting resultaten vragenlijst gestructureerde interviews

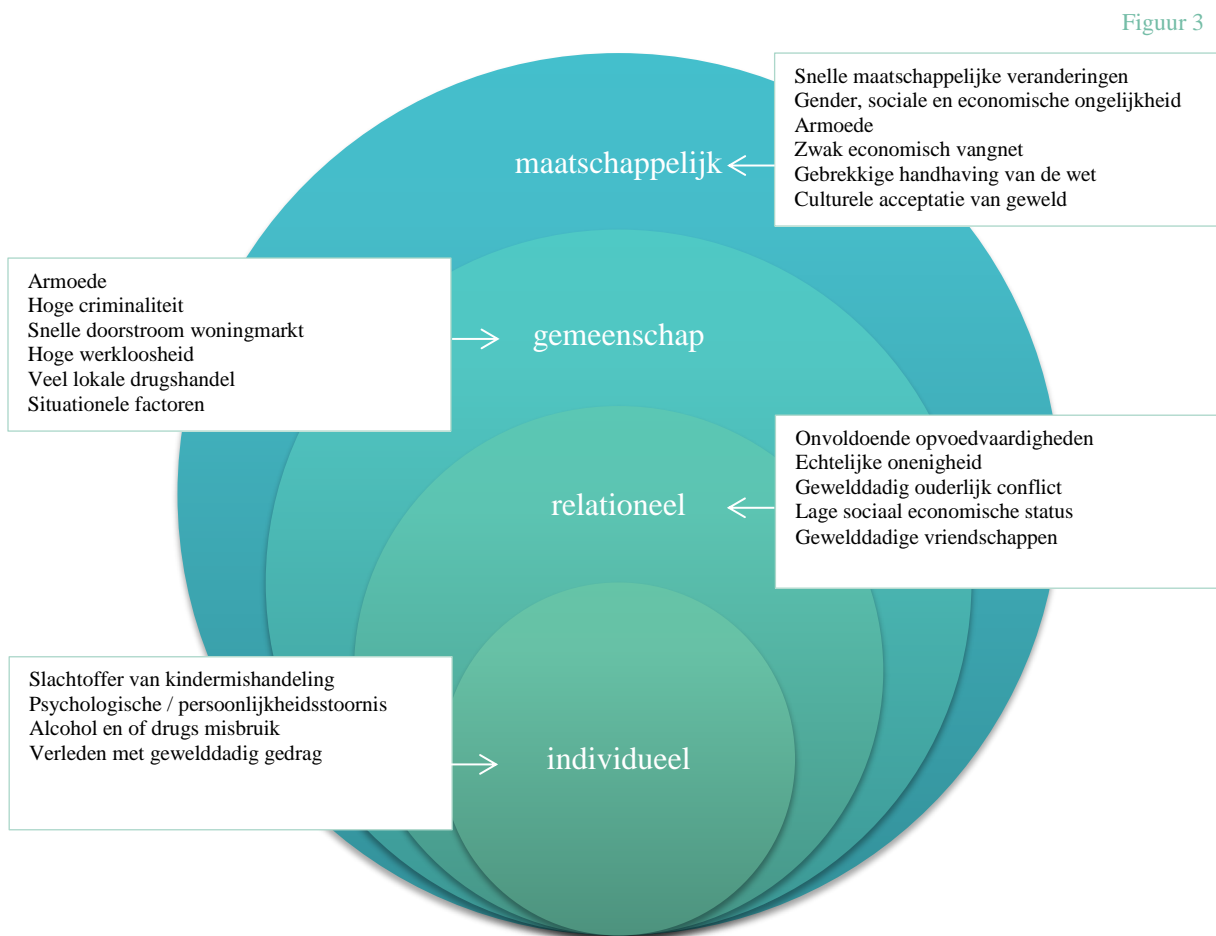
Vraag	Data
Gender	67 vrouwelijke scholieren 33 mannelijke scholieren
Opleidingsniveau	71% VWO 27% HAVO 2% VMBO
Nationaliteit	99% Nederlands
Deelname uitgaansleven Maastricht	35% één tot twee keer per maand 25% drie tot vier keer per maand 22% een paar keer per jaar 18% een paar keer per week
Te maken gehad met seksuele intimidatie	67,2% van de vrouwelijke scholieren 18,2% van de mannelijke scholieren
Dader	51% in een groep 49% alleen
Relatie slachtoffer tot de dader	87,2 vreemde 8,5 vriend of bekende 4,3 collega
Oorzaken van seksuele intimidatie volgens de respondenten	49% alcohol of drugs gebruik Anders: slechte opvoeding, seksuele frustraties, groepsdruk
Score gevoel van veiligheid in het uitgaansleven van Maastricht	7,9 gemiddeld
Ervaren als minst veilig	Alleen buiten, donkere steegjes en de Markt
Ervaren als meest veilig	Binnen in een bar, omringd door vrienden en veel andere mensen

World Health Organisation: Ecologisch kader

In de zoektocht naar determinanten die een rol spelen bij seksuele intimidatie stuitte het onderzoeksteam op het ecologisch kader gebruikt door de World Health Organisation om interpersoonlijke schendingen (zoals seksuele intimidatie) te verklaren. Onder interpersoonlijke schendingen vallen: discriminatie, intimidatie, vernedering, geweld, pesten, ongewenste intimiteit, seksuele intimidatie en seksueel geweld.

Het ecologisch kader van de WHO verklaart interpersoonlijke intimidatie aan de hand van vier factoren namelijk op individueel, relatie, gemeenschaps- en maatschappelijk niveau. Het kader impliceert dat er altijd meerdere factoren betrokken zijn bij risico en/of beschermende factoren van interpersoonlijke intimidatie. De WHO raadt aan om interventiestrategieën te categoriseren en te creëren op basis van het ecologische niveau waarop ze worden toegepast en de risicofactoren die daarbij een rol spelen.

In figuur 3 een verklaring van het kader en factoren die bijdragen aan het slachtoffer of dader worden van seksuele intimidatie. Interessant is dat vaak dezelfde risicofactoren er de oorzaak van zijn dat een individu een dader of een slachtoffer wordt. (Wereldgezondheidsorganisatie, 2019).

Literatuurstudie: Relatie alcohol en seksuele intimidatie

Om meer te weten te komen over de relatie tussen alcohol en seksuele intimidatie werden 14 relevante wetenschappelijke artikelen geïdentificeerd. Alle 14 artikelen tonen aan dat er een significant verband bestaat tussen alcohol en seksuele intimidatie. Elk artikel beschrijft de relatie echter vanuit een andere invalshoek. Vanwege de grote hoeveelheid aan informatie worden de bevindingen aangetoond in wetenschappelijk onderzoek op de volgende pagina puntsgewijs benoemd.

Samenvattend blijkt dat de invloed van alcohol op de hersenen ervoor zorgt dat redenering, oordeel en inlevingsvermogen worden aangetast. Ook ben je minder goed in staat om rekening te houden met lange termijn gevolgen en wordt de cognitieve functie die iemand er normaal gesproken van zou weerhouden om seksueel grensoverschrijdend gedrag te vertonen – onze remmingen – door de alcohol verdoofd. Tel daarbij op dat alcohol de reactietijd belemmert (waardoor mensen minder goed naar hun moreel luisteren) en dat iemand minder angstgevoelens ervaart in stressvolle situaties en al gauw wordt duidelijk hoe een potentieel slachtoffer van seksuele intimidatie afhankelijk van de mate van intoxicatie kwetsbaarder wordt en de potentiële dader van seksuele intimidatie sneller vanuit een vertroebeld oordeel handelt.

Ook opvallend was dat bleek dat alcoholgebruik een belangrijkere bepalende factor kan zijn bij seksuele intimidatie dan persoonlijkheidskenmerken en persoonlijke achtergrond. Dit wordt verklaard met dat het over het algemeen aanvaardbaar is om alcohol te drinken tijdens het uitgaan en dit er volgens de literatuur voor zorgt dat het psychologische effect ontstaat dat er afgeweken mag worden van normaal gedrag omwille van de alcohol.

Het onderzoeksteam is daarom tevens op zoek gegaan naar voorspellers van een hoge alcoholconsumptie. Uit de literatuur blijkt dat een onhygiënische omgeving, gebrek aan comfort, verveling, te luide muziek, drukte, een grotere aanwezigheid van mannen dan van vrouwen, een publiek dat onder invloed is van drugs, ongetraind personeel, een sfeer waarin meer wordt toegestaan dan mag of wenselijk is en tenslotte happy hours of andere promotie van alcohol voorspellers voor een hogere alcoholconsumptie zijn (Miller et al., 2009); (Hughes et al., 2011).

Er is momenteel meer onderzoek beschikbaar over de relatie tussen alcohol en seksuele intimidatie dan over de relatie tussen seksuele intimidatie en drugs. Het onderzoek op het gebied van drugs is vooral gericht op *drinkspiking* en aanranding/verkrachting. De meest gebruikte drug bij drink spiking is GHB en dit lazten we ook in een zorgwekkende frequentie terug in de ervaringsverhalen gebundeld door Consent Matters. Het slachtoffer komt in een halfbewuste of onbewuste staat wat betekent dat ze niet kunnen instemmen met de acties die volgen. Meestal gaat het om drugs die (zonder kennis of consent van het slachtoffer) worden opgelost in het drankje van het slachtoffer (drink spiking) of de dader verleidt of dwingt het slachtoffer om de gewenste inname te verhogen.

- Lippy en Degue toonden in hun onderzoek aan dat er twee belangrijke mechanismen zijn waarbij alcoholgebruik het risico op seksuele intimidatie beïnvloedt namelijk: overmatige alcoholconsumptie en sociale desorganisatie.
- Overmatig alcoholgebruik heeft een directe invloed op de redenering, het oordeel en inlevingsvermogen. Je bent minder goed in staat om rekening te houden met lange termijn gevolgen. Ook wordt de cognitieve functie die iemand er normaal gesproken van zou weerhouden om seksueel geweld te plegen – onze remmingen – door de alcohol verdoofd. Doordat de verdoving maakt dat complexe signalen moeilijk te verwerken zijn door de hersenen, worden deze geïnterpreteerd om de eigen initiële verwachting te ondersteunen.
- Alcohol belemmert ook de reactietijd, waardoor mensen niet naar hun moraal luisteren, maar met een vertroebeld oordeel handelen naar hun gevoelens van frustratie en seksuele opwindings.
- Alcoholgebruik veroorzaakt minder angstgevoelens in stressvolle situaties.
- Omdat het over het algemeen aanvaardbaar is om alcohol te drinken tijdens het uitgaan zorgt dit er volgens literatuur voor dat het psychologische effect ontstaat dat er afgeweken mag worden van normaal gedrag omwille van de alcohol. Alcoholgebruik kan dus een belangrijkere bepalende factor zijn bij seksuele intimidatie dan persoonlijkheidskenmerken en persoonlijke achtergrond (Abbey, 2011).
- Sociale desorganisatie is een sociologische theorie die de invloed van de omgeving verhoogt in de waarschijnlijkheid dat risicogedrag zoals seksuele intimidatie kan plaatsvinden. Wanneer een gemeenschap ongeorganiseerd is, geen informele netwerken, structuren, sociale controles of weinig participatie van bewoners heeft, kan dit leiden tot problemen op meerdere gemeenschapsniveaus, maar in het bijzonder seksuele intimidatie.
- Deze sociale desorganisatie in combinatie met een groot aantal verkooppunten / eenvoudige verkrijgbaarheid van alcohol trekt zowel mogelijke daders als slachtoffers aan die het risico lopen op hoog risicogedrag zoals seksuele intimidatie. Een groot aantal alcoholische verkooppunten in een gemeenschap trekt geweld en sociale aggregatie aan. Zo zijn sociale desorganisatie en andere gemeenschapsfactoren een bemiddelaar voor de relatie tussen alcoholgebruik en seksuele intimidatie (Lippy & DeGue, 2016).
- Volgens Lorenz en Ullman heeft in de helft van de gevallen van seksuele intimidatie het slachtoffer of de dader alcohol geconsumeerd. Meestal gaat het om één van de volgende twee combinaties. Ofwel alleen de dader heeft alcohol geconsumeerd of zowel het slachtoffer als de dader hebben alcohol geconsumeerd. Wanneer alcohol betrokken is bij seksuele intimidatie, is de omvang van de mishandeling vaak aan de meer "extreme" kant van de schaal. Dit hangt wel af van het bedwelmsniveau van zowel het slachtoffer als de dader.

- Wanneer de dader alcohol heeft geconsumeerd, zijn de verwondingen van het slachtoffer waarschijnlijk erger dan wanneer de dader geen alcohol heeft geconsumeerd. Hoe hoger het bedwelmsniveau van de dader, hoe groter de kans dat seksuele intimidatie qua ernst aan het uiterste eind van de schaal zal zijn.
- Wanneer het slachtoffer onder invloed van alcohol is, is de kans groter dat het slachtoffer in verkrachting terechtkomt dan in een poging tot verkrachting. Als de dader echter sterk bedwelmd is, zal de verkrachting hoogstwaarschijnlijk eindigen in een onvoltooide verkrachting.
- Alcohol verkort de reactietijd van de consument en vermindert daarmee de besluitvaardigheid van de consument. Deze effecten kunnen een invloed hebben op seksuele intimidatie, aangezien aanwijzingen verkeerd kunnen worden gelezen, miscommunicatie kan plaatsvinden en zij de dreiging niet of slechts tot op zekere hoogte kunnen waarnemen en dus moeite hebben om te reageren. Voor de dader betekent dit dat hij de signalen die een potentieel slachtoffer uitzendt, verkeerd kan lezen en reageren op basis van zijn verkeerde interpretatie (Lorenz & Ullman, 2016).
- Een studie onder vrouwelijke studenten in de Verenigde Staten toonde aan dat de meeste gevallen van seksuele intimidatie zich voordoen wanneer het slachtoffer vrijwillig onder invloed van alcohol is. Slachtoffers die veel alcohol hebben geconsumeerd, zijn minder goed of zelfs niet in staat om zich te verzetten, waardoor ze een groter risico lopen om slachtoffer te worden (Krebs, Lindquist, Warner, Fisher, & Martin, 2009).
- Het verschil tussen onder invloed van alcohol en nuchter zijn is dat bij soberheid een grote behoefte aan seksuele dominantie seksuele intimidatie niet aanvaardbaar maakt. Als de invloed van alcohol eenmaal intreedt, is er een significant verband tussen de grote behoefte aan seksuele dominantie en het accepteren van seksuele intimidatie. Deze aanvaarding van seksuele intimidatie onder invloed van alcohol geldt zowel voor omstanders als daders. Deze invloed van alcohol bestaat al wanneer slechts een beperkte hoeveelheid alcohol wordt geconsumeerd, maar neemt toe wanneer de consumptie van alcohol toeneemt (Noel, Maisto, Johnson, & Jackson, 2009).
- In een studie van Haikalis, DiLillo en Gervais wordt aangetoond dat zowel de frequentie als de hoeveelheid alcoholgebruik door vrouwen geassocieerd wordt met seksuele intimidatie en slachtofferschap. De toename van het alcoholgebruik bij vrouwen leidt tot meer seksuele intimidatie. Dit komt omdat vrouwen die een hoger alcoholgebruik hebben, vaker in het uitgaansleven te vinden zijn. Dit zorgt ervoor dat de daders misbruik maken van hun dronkenschap. Mannen met een hoger alcoholgebruik hebben de neiging om vaker seksueel lastig te vallen dan hun minder drinkende tegenhangers (Haikalis, DiLillo, & Gervais, 2017).

- Bovendien zijn seksuele intimidatie en alcoholgebruik bij mannen beduidend hoger gecorreleerd dan bij vrouwen. Als de alcoholconsumptie toeneemt, neemt het seksuele intimidatiegedrag van beide geslachten toe. Daarbij is alcohol een geleider van agressie bij seksuele intimidatie (Menard, Hall, Phung, Ghebrial, & Martin, 2003).
- Verdere genderverschillen zijn dat vrouwen een zes keer zo grote kans hebben om seksueel lastig gevallen te worden door iemand die dronken is dan mannen. Daarnaast blijkt uit dit onderzoek dat respondenten met een lager opleidingsniveau een hogere kans hebben om seksueel lastig gevallen te worden door iemand die dronken is. Deze ervaringen veranderden hun gevoel van veiligheid bij het naar huis gaan aanzienlijk (Bellis e.a., 2015).
- Als je met een groep deelneemt aan het uitgaansleven, dragen de drinkplannen en het gedrag van de groep bij aan het risico op seksuele intimidatie. Als de drinkplannen voor dronkenschap verschillen in de groep, neemt de kans op seksuele intimidatie in de loop van de nacht toe. Bovendien, als een lid van de groep een frequente drinker met een hoge consumptie is, neemt het risico op seksuele intimidatie toe. Integendeel, als een groep in onderling overleg heeft gepland om te drinken tot een hoog bedwelmingsniveau, neemt hun risico op seksuele intimidatie af (Miller, Bourdeau, Johnson, & Voas, 2015).
- In een studie uitgevoerd in 10 Europese landen (Oostenrijk, België, Cyprus, Griekenland, Litouwen, Nederland, Oostenrijk, Polen, Portugal, Slowakije en Spanje), werd aangetoond dat er een positief verband bestaat tussen alcoholgebruik en seksuele intimidatie. Vooral mannen hadden een hoger alcoholverbruik bij seksuele interacties. Hoe hoger hun alcoholgebruik is, hoe groter de kans dat mannen deel uitmaken van de dadergroep. In deze studie gebruiken de daders meestal de dronkenschap van het slachtoffer in hun voordeel. Door het bedwelmingsniveau was het slachtoffer vaak niet in staat om zich te verzetten (Gilmore, Lewis, & George, 2015; Krahe et al., 2015). In het onderzoek van Haikalis e.a. heeft meer dan 17% van de respondenten ongewenste seks ervaren omdat hun dronkenschap hen niet in staat stelde om weerstand te bieden (Haikalis e.a., 2017).
- Daders die bedwelmd zijn door alcohol kunnen slachtoffers die onder invloed van alcohol zijn, als meer seksueel ervaren. (Gilmore, Lewis & George, 2015).
- Als alcohol regelmatig wordt geconsumeerd tijdens seksuele interacties, is de kans op seksuele intimidatie groter.
- Het niveau van gendergelijkheid in een land maakt het verschil in het aantal seksuele intimidaties (Krahe et al., 2015).
- In een studie uitgevoerd in Toronto Canada, werd aangetoond dat slachtoffers van seksuele intimidatie in het nachtleven die dronken zijn, agressiever reageren op de dader dan slachtoffers die minder bedwelmd zijn. Hoe hoger het bedwelmingsniveau, hoe groter de kans dat het slachtoffer woede toont en fysiek geweld gebruikt om de situatie te ontvluchten.

Als het bedwelmingsniveau van het slachtoffer lager is, is de kans groter dat ze de dader gewoonweg negeren en indirecte afkeuring en geen toestemming geven. Hoe hoger het bedwelmingsniveau van het slachtoffer is, hoe groter de kans dat de dader aanhoudend is in zijn intimidatie. Dit zou erop kunnen wijzen dat daders specifiek kiezen voor dronken slachtoffers (Graham et al., 2014).

- Ook uit onderzoek uitgevoerd in Rotterdam blijkt dat er een relatie bestaat tussen alcoholgebruik en seksuele intimidatie zowel met betrekking tot slachtoffers als daders van seksuele intimidatie. De relatie neemt toe naarmate de hoeveelheid alcoholconsumptie toeneemt. Ze ontdekten ook dat ernstigere gevallen van seksuele intimidatie zich voordoen wanneer mensen alleen zijn, combineren met andere genotmiddelen en zich onder mensen met emotionele problemen bevinden (Seidler et al., 2018).
- Uit onderzoek van Kuipers in Nederland is gebleken dat 20 procent van de vrouwen alcohol gebruikte voordat ze te maken kregen met seksuele intimidatie, terwijl slechts 7 procent drugs gebruikte voordat ze te maken kregen met seksuele intimidatie. De resultaten toonden ook aan dat de vrouwen die alcohol gebruikten vooraleer seksuele intimidatie te ervaren, meer kans hadden op symptomen van posttraumatische stress en zich met een hoog risico gedroegen in vergelijking met vrouwen die geen alcohol gebruikten (Kuipers, 2010). Dit kan te wijten zijn aan hun verminderd geheugen. Dit zorgt ervoor dat slachtoffers zich de seksuele intimidatie niet of pas later herinneren. Dit vertraagt hun medische en psychologische hulp, welke tijdsgevoelig kan zijn. Daarnaast kan seksuele intimidatie leiden tot overmatig alcoholgebruik en dus tot een verhoogd risico op een nieuwe seksuele intimidatie. (Lorenz & Ullman, 2016).

Literatuurlijst

- Abbey, A. (2011). Alcohol's role in sexual violence perpetration: Theoretical explanations, existing evidence and future directions. *Drug and Alcohol Review, 30*(5), 481-489.
doi:doi:10.1111/j.1465-3362.2011.00296.x
- Bellis, M. A., Quigg, Z., Hughes, K., Ashton, K., Ferris, J., & Winstock, A. (2015). Harms from other people's drinking: an international survey of their occurrence, impacts on feeling safe and legislation relating to their control. *BMJ Open, 5*(12). doi:ARTN e01011210.1136/bmjopen-2015-010112
- Ben je oke? (n.d.). Ben je oke? Retrieved from <https://benjeoke.nl/>
- Calafat, A., Hughes, K., Blay, N., Bellis, M. A., Mendes, F., Juan, M., . . . Duch, M. A. (2013). Sexual harassment among young tourists visiting Mediterranean resorts. *Arch Sex Behav, 42*(4), 603-613. doi:10.1007/s10508-012-9979-6
- Carline, A., Gunby, C., & Taylor, S. (2018). Too Drunk to Consent? Exploring the Contestations and Disruptions in Male-Focused Sexual Violence Prevention Interventions. *Social & Legal Studies, 27*(3), 299-322. doi:10.1177/0964663917713346
- Centraal Bureau Statistiek. (2019). Bevolking; leeftijd, migratieachtergrond, geslacht en regio, 1 januari. Retrieved from <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/37713/table?dl=FE77>
- Coker, A. L., Cook-Craig, P. G., Williams, C. M., Fisher, B. S., Clear, E. R., Garcia, L. S., & Hegge, L. M. (2011). Evaluation of Green Dot: an active bystander intervention to reduce sexual violence on college campuses. *Violence Against Women, 17*(6), 777-796.
doi:10.1177/1077801211410264
- Council of Europe. (2018). Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. Retrieved from <https://www.coe.int/fr/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e>
- Croes, E., Meijer, H., van Dort, B., Remmits, J., & van Bergeijk, S. (2018). *Factsheet GHB*. Retrieved from
- de Andrade, D., Homel, R., & Mazerolle, L. (2016). Boozy Nights and Violent Fights: Perceptions of Environmental Cues to Violence and Crime in Licensed Venues. *J Interpers Violence, 31*(22), 886260516657910. doi:10.1177/0886260516657910
- de Jong, N. (2017, 8th of December). Seksuele voorlichting in het basisonderwijs moet anders. *NPO Radio 1*. Retrieved from <https://www.nporadio1.nl/achtergrond/7129-seksuele-voorlichting-in-het-basisonderwijs-moet-anders>
- de Lijster, G. P., Felten, H., Kok, G., & Kocken, P. L. (2016). Effects of an Interactive School-Based Program for Preventing Adolescent Sexual Harassment: A Cluster-Randomized Controlled Evaluation Study. *J Youth Adolesc, 45*(5), 874-886. doi:10.1007/s10964-016-0471-9

- Dupont, H. B., Kaplan, C. D., Braam, R. V., Verbraeck, H. T., & de Vries, N. K. (2015). The application of the rapid assessment and response methodology for cannabis prevention research among youth in the Netherlands. *Int J Drug Policy*, 26(8), 731-738. doi:10.1016/j.drugpo.2014.11.003
- European Parliament, & Council of the European Union. (2006). Directive 2006/54/EC on the implementation of the principle of equal opportunities and equal treatment of men and women in matters of employment and occupation. *Official journal of the European Union*, L294(23).
- Fenton, R. A., Mott, H. L., McCartan, K., & Rumney, P. (2016). *A review of evidence for bystander intervention to prevent sexual and domestic violence in universities*. Retrieved from <http://eprints.uwe.ac.uk/28656>
- Flycatcher Internet Research. (2015). Alcohol- en drugsgebruik Maastricht University.
- Folgar, M. I., Taboada, C. S., Boubeta, A. R., Alias, A., & McCartan, K. (2017). Drug-Facilitated Sexual Assault and Chemical Submission. *Psychology Society & Education*, 9(2), 263-282. doi:10.25115/psye.v9i2.701
- Gemeente Maastricht. (n.d.). Wie helpt je als je te maken krijgt met seksuele intimidatie of ongewenst seksueel gedrag? Retrieved from <https://www.gemeentemaastricht.nl/wmo-en-zorg/samensterk-tegen-seksuele-grensoverschrijding/>
- Gilmore, A. K., Lewis, M. A., & George, W. H. (2015). A randomized controlled trial targeting alcohol use and sexual assault risk among college women at high risk for victimization. *Behaviour Research and Therapy*, 74, 38-49. doi:10.1016/j.brat.2015.08.007
- Graham, K., Bernards, S., Wayne Osgood, D., Abbey, A., Parks, M., Flynn, A., . . . Wells, S. (2014). "Blurred lines?" Sexual aggression and barroom culture. *Alcohol Clin Exp Res*, 38(5), 1416-1424. doi:10.1111/acer.12356
- Gunby, C., Carline, A., & Taylor, S. (2017). Location, libation and leisure: An examination of the use of licensed venues to help challenge sexual violence. *Crime Media Culture*, 13(3), 315-333. doi:10.1177/1741659016651751
- Haikalis, M., DiLillo, D., & Gervais, S. J. (2017). Up for Grabs? Sexual Objectification as a Mediator Between Women's Alcohol Use and Sexual Victimization. *Journal of Interpersonal Violence*, 32(4), 467-488. doi:10.1177/0886260515586364
- HM Government. (2016). Ending violence against women and girls. Retrieved from <https://www.gov.uk/government/publications/strategy-to-end-violence-against-women-and-girls-2016-to-2020>
- HM Government. (2019, 7th of March). Ending violence against women and girls strategy refresh: 2016 to 2020 Retrieved from <https://www.gov.uk/government/publications/strategy-to-end-violence-against-women-and-girls-2016-to-2020>

- Jewkes, R., Flood, M., & Lang, J. (2015). From work with men and boys to changes of social norms and reduction of inequities in gender relations: a conceptual shift in prevention of violence against women and girls. *Lancet*, 385(9977), 1580-1589. doi:10.1016/S0140-6736(14)61683-4
- Katholiek Gezin. (2019). School leert seks. Retrieved from <http://katholiekgezin.nl/school-leert-seks/>
- Kok, I. (2017, 6th of October). Maastricht gaat seksuele intimidatie aanpakken. Retrieved from https://www.limburger.nl/cnt/dmf20171006_00048496/maastricht-gaat-seksuele-intimidatie-aanpakken
- Kok, I. (2018, 3rd of July). Workshops en website in strijd tegen seksuele intimidatie Maastricht. *De Limburger*. Retrieved from https://www.limburger.nl/cnt/dmf20180703_00066579/workshops-en-website-in-strijd-tegen-seksuele-intimidatie-maastricht
- Krahé, B., & Berger, A. (2013). Men and women as perpetrators and victims of sexual aggression in heterosexual and same-sex encounters: A study of first-year college students in Germany. *Aggressive Behavior*, 39(5), 391-404. doi:10.1002/ab.21482
- Krahe, B., Berger, A., Vanwesenbeeck, I., Bianchi, G., Chliaoutakis, J., Fernandez-Fuertes, A. A., . . . Zygadlo, A. (2015). Prevalence and correlates of young people's sexual aggression perpetration and victimisation in 10 European countries: a multi-level analysis. *Culture Health & Sexuality*, 17(6), 682-699. doi:10.1080/13691058.2014.989265
- Krahé, B., Berger, A., Vanwesenbeeck, I., Bianchi, G., Chliaoutakis, J., Fernández-Fuertes, A. A., . . . Zygadlo, A. (2015). Prevalence and correlates of young people's sexual aggression perpetration and victimisation in 10 European countries: a multi-level analysis. *Culture, Health & Sexuality*, 17(6), 682-699. doi:10.1080/13691058.2014.989265
- Krahe, B., de Haas, S., Vanwesenbeeck, I., Bianchi, G., Chliaoutakis, J., Fuertes, A., . . . Zygadlo, A. (2016). Interpreting Survey Questions About Sexual Aggression in Cross-Cultural Research: A Qualitative Study with Young Adults from Nine European Countries. *Sexuality and Culture*, 20(1), 1-23. doi:10.1007/s12119-015-9321-2
- Krebs, C. P., Lindquist, C. H., Warner, T. D., Fisher, B. S., & Martin, S. L. (2009). College Women's Experiences with Physically Forced, Alcohol- or Other Drug-Enabled, and Drug-Facilitated Sexual Assault Before and Since Entering College. *Journal of American College Health*, 57(6), 639-649. doi:10.3200/JACH.57.6.639-649
- Kuipers, A. (2010). *Het verband tussen alcohol- en drugsgebruik en trauma gerelateerde variabelen na eenmalig seksueel geweld*. Universiteit Utrecht, Utrecht.
- Lippy, C., & DeGue, S. (2016). Exploring Alcohol Policy Approaches to Prevent Sexual Violence Perpetration. *Trauma, Violence, & Abuse*, 17(1), 26-42. doi:10.1177/1524838014557291
- Lorenz, K., & Ullman, S. E. (2016). Alcohol and sexual assault victimization: Research findings and future directions. *Aggression and Violent Behavior*, 31, 82-94. doi:10.1016/j.avb.2016.08.001

- Mellgren, C., Andersson, M., & Ivert, A.-K. (2018). "It Happens All the Time": Women's Experiences and Normalization of Sexual Harassment in Public Space. *Women & Criminal Justice*, 28(4), 262-281. doi:10.1080/08974454.2017.1372328
- Menard, K. S., Hall, G. C., Phung, A. H., Ghebrial, M. F., & Martin, L. (2003). Gender differences in sexual harassment and coercion in college students: developmental, individual, and situational determinants. *J Interpers Violence*, 18(10), 1222-1239. doi:10.1177/0886260503256654
- Miller, B. A., Bourdeau, B., Johnson, M., & Voas, R. (2015). Experiencing aggression in clubs: social group and individual level predictors. *Prev Sci*, 16(4), 527-537. doi:10.1007/s11121-014-0494-y
- Moes, J., van der Laken, S., & Markidis, L. (2018). *Seksuele straatintimidatie onder studenten in Maastricht*. University College Maastricht, Maastricht.
- Morrison-Beedy, D., & Grove, L. (2018). Adolescent Girls' Experiences With Sexual Pressure, Coercion, and Victimization: #MeToo. *Worldviews Evid Based Nurs*, 15(3), 225-229. doi:10.1111/wvn.12293
- Nation, M., Crusto, C., Wandersman, A., Kumpfer, K. L., Seybolt, D., Morrissey-Kane, E., & Davino, K. (2003). What works in prevention - Principles of effective prevention programs. *American Psychologist*, 58(6-7), 449-456. doi:10.1037/0003-066x.58.6-7.449
- National Academies of Sciences, E., and Medicine. (2018). In F. F. Benya, S. E. Widnall, & P. A. Johnson (Eds.), *Sexual Harassment of Women: Climate, Culture, and Consequences in Academic Sciences, Engineering, and Medicine*. Washington (DC).
- Noel, N. E., Maisto, S. A., Johnson, J. D., & Jackson, L. A., Jr. (2009). The effects of alcohol and cue salience on young men's acceptance of sexual aggression. *Addict Behav*, 34(4), 386-394. doi:10.1016/j.addbeh.2008.11.016
- Rutgers. (2016). Kriebels in je buik - voor scholen t/m 10 groepen. Retrieved from <https://shop.rutgers.nl/nl/webwinkel/thema-s/gedrag-en-beleving/kriebels-in-je-buik-voor-scholen-t-m-10-groepen/110441&page=>
- Rutgers. (2019a). Juf, doet u ook aan seks? Retrieved from <https://www.seksuelevorming.nl/producten/juf-doet-u-ook-aan-seks>
- Rutgers. (2019b). Lang leve de liefde. Retrieved from <https://www.rutgers.nl/producten/lang-leve-de-liefde>
- Rutgers, & SOAIDS. (2019). Kerndoelen. Retrieved from <https://www.seksuelevorming.nl/visie-en-beleid/overheidsbeleid-en-regelgeving/kerndoelen>
- Seidler, Y., van den Heerik, A., van San, M., de Boom, J., & van Leeuwen, R. (2018). *Seksueel grensoverschrijdend gedrag in het Rotterdamse uitgaansleven*. Retrieved from
- SOwhAt!, P. (2018). Het Pakket. Retrieved from <https://projectsowhat.nl/het-pakket/>
- Stop Street Harassment. (2018). The facts behind the #metoo movement: a national study on sexual harassment and assault.

- Université de Genève. (2017). Don't turn a blind eye. Retrieved from https://uniunie.ch/docs/GuideHarcelement_EN_TotalPourWEB.pdf
- Université de Genève. (n.d.). #UNIUNIE. Retrieved from <https://uniunie.ch/>
- van Lieshout, S., Mevissen, F. E., van Breukelen, G., Jonker, M., & Ruiter, R. A. (2016). Make a Move: A Comprehensive Effect Evaluation of a Sexual Harassment Prevention Program in Dutch Residential Youth Care. *J Interpers Violence*. doi:10.1177/0886260516654932
- Warren, P., Swan, S., & Allen, C. T. (2015). Comprehension of sexual consent as a key factor in the perpetration of sexual aggression among college men. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 24(8), 897-913. doi:10.1080/10926771.2015.1070232
- World Health Organization. (2010). Preventing intimate partner and sexual violence against women. Retrieved from https://www.who.int/violence_injury_prevention/publications/violence/9789241564007_eng.pdf
- World Health Organization. (2012). Understanding and addressing violence against women. Retrieved from https://www.who.int/reproductivehealth/topics/violence/vaw_series/en/
- World Health Organization. (2019). The ecological framework. Retrieved from <https://www.who.int/violenceprevention/approach/ecology/en/>
- World Health Organization. (n.d.). Violence against women: global picture health response. Retrieved from https://www.who.int/reproductivehealth/publications/violence/VAW_infographic.pdf
- Zijderveld, T. (2011). Relationele en seksuele vorming van basisschoolleerlingen. *Universiteit Utrecht*.
- Zollner, H., Fuchs, K. A., & Fegert, J. M. (2014). Prevention of sexual abuse: improved information is crucial. *Child Adolesc Psychiatry Ment Health*, 8(1), 5. doi:10.1186/1753-2000-8-5

BIJLAGE 2

Plan van aanpak bestrijding seksuele intimidatie Maastricht 2020-2023

Gemeente Maastricht

BIJLAGE 2

Inleiding:

Naar aanleiding van de door de gemeenteraad aangenomen motie 'stop (seksuele) intimidatie' is in samenwerking met betrokken ketenpartners, gestalte gegeven aan beleid en aanpak rondom vormen van ongewenst (seksueel) gedrag in Maastricht, met name in het uitgaansleven. De motie is aangenomen in de gemeenteraad naar aanleiding van signalen van studenteninitiatief Consent Matters. Als vervolg op deze motie hebben studenten van de UM, in opdracht van de gemeente Maastricht, een onderzoek 'Seksuele straatintimidatie onder studenten in Maastricht' uitgevoerd. Alhoewel het onderzoek geen representatieve uitkomsten bood en zich beperkte tot de studentenpopulatie, gaf het wel voldoende aanwijzingen voor de aard en omvang van de problematiek.

Vanuit deze urgentie werd in 2019 een RAR-onderzoek (Rapid Assessment and Respons) uitgevoerd door Mondriaan Maastricht gericht op het in kaart brengen van seksuele intimidatie in het uitgaansleven van Maastricht. De resultaten van het onderzoek geven aan dat 67% van de vrouwen aangeeft last te hebben gehad van seksuele intimidatie en 18% van de mannen. Het onderzoek geeft ook een aantal, samen met de doelgroep ontwikkelde, concrete voorstellen om seksuele (straat-)intimidatie te beperken.

Deze aanbevelingen bieden handvatten om de inzet van beleid en uitvoering beter te richten en te komen tot het nu voorliggend plan van aanpak. Hierin zijn deze voorstellen verder uitgewerkt naar concrete acties. We sluiten daarbij aan bij het landelijk programma Veilige Steden/ Veiligheid vrouwen in de openbare ruimte 2019-2022. In dit kader dient dit plan van aanpak tevens als subsidieaanvraag Veilige Steden.

Voorliggend uitvoeringsplan is tot stand gekomen in samenspraak met externe ketenpartners (zoals GGD, Mondriaan, het Centrum voor seksueel geweld, de politie, UM, Zuyd Hogeschool en het Openbaar Ministerie) en verschillende gemeentelijke disciplines. Dit uitvoeringsplan heeft betrekking op de periode 2020-2023. Voor achterliggende informatie verwijzen wij u naar het bijgevoegde RAR-onderzoek 'Seksuele intimidatie in het uitgaansleven van Maastricht 2019' uitgevoerd door Mondriaan Maastricht en de daarin getrokken conclusies en gedane aanbevelingen, alsmede de onderzoeken 'Seks onder je 25ste' 2012 en 2017 van de GGD Zuid-Limburg

Met dit plan van aanpak benoemen we een gezamenlijke missie voor alle deelnemende partijen waarbij het terugdringen van seksuele intimidatie in het uitgaansleven prioriteit heeft.

BIJLAGE 2

Uitvoeringsplan bestrijding seksuele intimidatie 2020-2023:

Uit het RAR-onderzoek, uitgevoerd in 2019, zijn een aantal aanbevelingen gekomen welke handvatten bieden om de inzet van beleid en uitvoering beter te richten en te komen tot een samenhangende aanpak in de bestrijding/ het tegengaan van seksuele intimidatie.

Missie:

Een integrale aanpak van seksuele intimidatie gericht op het verminderen van kwetsbaarheid van de doelgroep jongeren tussen 15 en 25 jaar, rekening houdend met de verschillende opleidingsniveaus en daarbij horende wijze van benadering. In de projectperiode willen we de toegankelijkheid naar hulp bij seksuele intimidatie vergroten door betere en bredere bekendheid. Daar waar nodig worden deze preventieve maatregelen door middel van ondersteunend beleid en handhaving versterkt.

Daarbij leggen we in de aanpak de nadruk op het uitgaansleven zonder andere gebieden als school en werk uit te sluiten.

Speerpunten:

Keyword in deze is, in aansluiting op de uitkomsten en aanbevelingen uit het RAR-onderzoek van Mondriaan: '**RESPECT**'.

Daarbij worden verder ook de uitkomsten uit de onderzoeken van de GGD Zuid-Limburg 'Seks onder je 25ste' uit 2012 en 2017 betrokken.

In de verdere uitwerking van de aanpak van seksuele intimidatie worden in elk geval ook verbindingen gelegd met de uitvoeringsplannen GIDS (Gezond in de Stad), het preventie- en handavingsplan Jeugd, alcohol en omgeving 2021-2024, het nationaal preventieakkoord en de lokale vertaling daarvan.

Wat gaan we doen:

R: reduceren risico's: Veilig uitgaan voor iedereen:

Uit onderzoeken komt naar voren dat alcoholgebruik naast sociaaleconomische positie/ cultuur een van de grootste risicofactoren is. Inzet op vergroten alcoholpreventie en ook ander middelengebruik is daarom onderdeel van het project. Dat sluit aan bij het handavings- en preventieprotocol Alcohol 2020-2023 (ogv Drank- en Horecawet) en landelijke campagnes als Ikpas.nl en NIX18. Tegelijkertijd wordt gewerkt aan een bewustwordingscampagne/ mentaliteitsverandering t.a.v. alcoholgebruik en de consequenties daarvan en rond onaanvaardbaar gedrag/ seksuele intimidatie. Ook t.a.v. toezicht en handhaving zijn verbeteringen mogelijk o.a. door het vergroten van zichtbaarheid in risicogebieden. De betrokkenheid van horecapartijen kan vergroot worden.

Acties:

- In de nota Horecabeleid van de gemeente Maastricht wordt aandacht besteed aan grensoverschrijdend gedrag w.o. seksuele (straat-) intimidatie.

BIJLAGE 2

- Er wordt onderzocht en zo mogelijk geëffectueerd in hoeverre de verplichting tot het volgen van een opleiding door bar- horecapersoneel in het vergunningentraject kan worden opgenomen.
- Er wordt onderzocht in hoeverre grensoverschrijdend gedrag w.o. seksuele intimidatie in de APV kan worden opgenomen.

E: empowerment: Ben jij OK? campagnes. Werken aan normbesef en bewustwording.

Periodiek campagnes gericht op bewustwording van zowel omstanders, slachtoffers als potentiële daders, uitvoeren. B.v. campagnes als Ben jij OK? maar ook andere vormen van publieksbenadering.

Acties:

- 3 maal per jaar wordt de 'Ben je OK' campagne (of vergelijkbaar) ingezet, tijdens Carnaval, INKOM (introductieperiode nieuwe studenten Hogescholen en Universiteit Maastricht) en de feestdagen aan het einde van het jaar.
- In de GGD inzet op scholen wordt aandacht besteed aan grensoverschrijdend gedrag w.o. seksuele intimidatie onder jongeren. Doel is competenties te versterken en bewustwording te vergroten.

S: samen sterk: Ketenpartners voor een duurzaam resultaat en de optimale route naar hulp.

Samenwerking, een gezamenlijke visie en inzet zijn cruciaal. Daarom zetten we in op een goede gedragen samenwerking op zowel beleid als uitvoering.

Acties:

- De werkgroep bestaande uit de hieronder genoemde ketenpartners komt minimaal 3 maal per jaar bij elkaar om uitvoering te geven aan het plan van aanpak.
- Andere ketenpartners zoals onderwijs, COC, welzijnsinstellingen worden actief opgezocht en betrokken.
- Er wordt een coördinator voor de uitvoering van het plan van aanpak over de periode 2020-2023 ingezet.

P: peersupport: Wat vinden wij ok? Community's aan zet voor een gezonde norm.

Om te komen tot een mentaliteitsverandering te kunnen komen zal er van gedachten gewisseld moeten worden, moeten gesprekken op gang komen en mening en standpunten worden gedeeld. Er moet begrip gekweekt worden en kennis gedeeld worden. We willen daartoe een aanzet geven binnen dit project door via de studentenorganisaties en andere maatschappelijke discussiefora, het gesprek op gang te brengen over wat wel ok is voor iedereen en hoe we gezamenlijk die norm willen en kunnen bewaken.

Acties:

- Er wordt jaarlijks met de INKOM commissie overleg gepleegd over de plaats van campagnes tegen grensoverschrijdend gedrag w.o. seksuele intimidatie tijdens de INKOM dagen.

BIJLAGE 2

- Er wordt overleg gepleegd met de Universiteit Maastricht over een duurzame aanpak.
- Er wordt overleg gestart met studentenorganisaties
- Bestaande maatschappelijke debatcentra (Debatcentrum Sphinx) worden gevraagd aan dit onderwerp aandacht te besteden.

E: educatie: Op tijd aan de slag met seksuele & relationele vorming, diversiteit en consent.

We dienen te onderzoeken in hoeverre binnen de bestaande leerprogramma's, bv de voorlichting die vanuit de GGD gegeven wordt, aandacht is voor seksueel grensoverschrijdend gedrag c.q. ruimte daarvoor gevonden kan worden.

Acties:

- GGD wordt gevraagd in haar voorlichting op scholen aandacht te besteden aan grensoverschrijdend gedrag w.o. seksuele intimidatie.
- Er wordt contact gelegd met onderwijsinstellingen VO/ HO waarbij gezocht wordt naar draagvlak om binnen de reguliere onderwijsprogramma's hier aandacht aan te besteden en in zijn algemeenheid het onderwerp tot aandachtsgebied te maken binnen onderwijsinstellingen.

C: communicatie: Consent, hoe bespreek ik dat? Tools voor iedereen.

Communicatie is een sterk medium om te komen tot gedragsverandering. Dat vraagt een intensieve, herhaalde communicatie op verschillende momenten en via verschillende media.

Acties:

- Er wordt i.s.m. onderwijsorganisaties een plan ontwikkeld om regelmatig aandacht te besteden in de reguliere communicatie uitingen richting studenten aan wat gezond en respectvol gedrag is rondom seks/ consent.
- Er wordt een integraal communicatieplan opgesteld waarin meerdere communicatievormen worden opgenomen.
- Landelijke campagnes mbt consent inzetten op lokaal niveau, onderwijsinstellingen.
- Publiekscampagnes (toiletreclame, Facebook, twitter, flyers)
- Op vaste momenten in het jaar gebruik maken van digitale campagnes via Facebook etc. Het bereik monitoren op basis waarvan aanpassingen gedaan kunnen worden
- Publicatie Zorgkaart Seksuele Intimidatie versie 2020 op website van de gemeente en ketenpartners

T: training: Skilled professionals die het taboe durven doorbreken.

De training van horecapersoneel gebeurt al door ondernemers die zelf hun verantwoordelijkheid genomen hebben. Dat is echter nog geenszins de norm. Dat zou wel zo moeten zijn. Daarom willen we binnen het project een trainingsaanbod doen en zoeken naar mogelijkheden om een certificering of publiciteit aan die uitgaansgelegenheden te geven die bereid zijn hieraan mee te doen. Daarmee maken ook voor het uitgaanspubliek duidelijk waar

BIJLAGE 2

bepaalde horecagelegenheden staan. Er worden trainingen verzorgd door de Rutgerstichting en we zijn met hen in gesprek over de mogelijkheden deze ook in Maastricht aan te bieden.

Acties;

- Er worden trainingen gegeven voor barpersoneel via Mondriaan e.o. Rutgers
- Er worden trainingen gegeven/ ontwikkeld voor bewakingspersoneel van horecagelegenheden.
- Studentenverenigingen worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid en gevraagd hun barpersoneel dezelfde opleiding te laten volgen.
- Bij studentenverenigingen bespreekbaar maken of er een vertrouwenspersoon is/ beschikbaar kan komen.

BIJLAGE 2

Begroting en globale planning:

	Begroting benodigd budget:
<p>Reduceren risico's</p> <ul style="list-style-type: none"> - Preventie- en handavingsprotocol alcohol. - Extra inzet handhaving op kritische locaties op momenten waarvan bekend is dat extra risico aanwezig is. - Actualisering Zorgkaart Seksuele Intimidatie naar versie 2020 (Nederlands en Engels) 	<ul style="list-style-type: none"> - Gezamenlijke inzet binnen bestaande kaders en opdrachten (gehele periode 2020-2023) - Op basis van beleidscapaciteit en handavingsinzet: € 30.000,- per jaar (start Q3/4 2020) - Gezamenlijke inzet binnen bestaande kaders en opdrachten (gehele periode 2020-2023)
<p>Empowerment:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gerichte publiekscampagnes Ben jij OK? in te zetten rond 'kritische momenten' als INKOM, feestdagen, carnaval. 	<ul style="list-style-type: none"> - € 5.000,- per jaar (gehele periode 2020-2023),
<p>Samen sterk</p> <ul style="list-style-type: none"> - Versterken verbindingen tussen diverse partijen en ketenpartners - Periodiek overleg ketenpartners - Gezamenlijke acties m.n. bij INKOM-informatiemarkt - Gezamenlijke verdere invulling en concretisering uitvoering plan van aanpak - Inzet coördinator op uitvoering plan van aanpak 	<ul style="list-style-type: none"> - Regie op dit proces vanuit beleidscapaciteit: € 15.000,- per jaar (gehele periode 2020-2023) - Gezamenlijke inzet binnen bestaande kaders en opdrachten (gehele periode 2020-2023) - Gezamenlijke inzet binnen bestaande kaders en opdrachten (gehele periode 2020-2023) - Gezamenlijke inzet binnen bestaande kaders en opdrachten (gehele periode 2020-2023) - Inzet coördinator uitvoering plan van aanpak € 30.000,- per jaar.
<p>Peersupport:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inzet stagiaire Hogeschool Zuyd t.b.v. peergroep onderzoek onder jongeren. - Er wordt jaarlijks met de INKOM commissie overleg gepleegd over de plaats van campagnes tegen grensoverschrijdend gedrag w.o. seksuele intimidatie tijdens de INKOM dagen. - Er wordt overleg gepleegd met de Universiteit Maastricht over een duurzame aanpak. - Er wordt overleg gestart met studentenorganisaties - Bestaande maatschappelijke debatcentra (Debatcentrum Sphinx) worden gevraagd aan dit onderwerp aandacht te besteden. 	<ul style="list-style-type: none"> - Totale inzet € 5.000,- per jaar (vanaf Q3 2020)
<p>Educatie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Onderzoeken op welke wijze onderwijsinstellingen betrokken kunnen worden en in hoeverre daar draagvlak voor dit onderwerp gevonden en gecreëerd kan worden. - Waar nodig extra inzet inkopen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Gezamenlijke inzet binnen bestaande kaders en opdrachten (gehele periode 2020-2023)
<p>Communicatie:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - € 5.000,- per jaar en verder gezamenlijke inzet binnen bestaande

BIJLAGE 2

<ul style="list-style-type: none"> - Landelijke campagnes mbt consent inzetten op lokaal niveau, onderwijsinstellingen. - Publiekscampagnes (toiletreclame, Facebook, twitter, flyers) - Op vaste momenten in het jaar gebruik maken van digitale campagnes via Facebook etc. Het bereik monitoren op basis waarvan aanpassingen gedaan kunnen worden - Publicatie Zorgkaart Seksuele Intimidatie versie 2020 op website gemeente en ketenpartners 	<p>kaders en opdrachten (gehele periode 2020-2023)</p>
<p>Training:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Trainingen barpersoneel / beveiligers - Informatiecampagnes gericht op professionals - Er worden trainingen gegeven voor barpersoneel via Mondriaan e.o. Rutgers - Er worden trainingen gegeven/ ontwikkeld voor bewakingspersoneel van horecagelegenheden. - Studentenverenigingen worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid en gevraagd hun barpersoneel dezelfde opleiding te laten volgen. - Studnetenverenigingen worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid om een vertrouwenspersoon (onder barpersoneel) aan te wijzen 	<ul style="list-style-type: none"> - Totaal € 15.000,- per jaar (vanaf 2021)
<p>TOTAAL</p>	<ul style="list-style-type: none"> - € 105.000,- per jaar

Ketenpartners:

- Centrum voor Seksueel Geweld Zuid-Limburg
- Consent Matters
- GGD Zuid-Limburg
- Mondriaan Maastricht-Heuvelland
- Veiligheidshuis Maastricht-Heuvelland
- Gemeente Maastricht
- Stichting Trajekt
- Rutgersstichting
- Zorg en Veiligheidsbeleid gemeente Maastricht
- Publieke Gezondheid beleid gemeente Maastricht
- Communicatieafdeling gemeente Maastricht
- Veiligheidshuis Maastricht-Heuvelland

BIJLAGE 2

Nog te betrekken partners:

- Politie/ Handhaving
- Universiteit Maastricht/ Hogeschool Zuyd/ VMBO
- Studentenorganisaties
- Welzijnsorganisatie Trajekt

Literatuur:

- Coalitieakkoord
- Stadsvisie 2030
- Rapid Assessment and Response onderzoek, Seksuele intimidatie in het uitgaansleven van Maastricht 2019 Mondriaan Maastricht
- Seks onder je 25ste 2012
- Factsheets Seks onder je 25ste 2012-2017
- Regiovisie Geweld Hoort Nergens Thuis Zuid-Limburg 2020
- Regionaal Gezondheidsbeleid Zuid-Limburg 2020-2023
- Onderzoek seksueel grensoverschrijdend gedrag onder jongeren en volwassenen in Nederland, Rutgersstichting 2012